

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΟ ΙΔΡΥΜΑ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ

**<<Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΝΟΣΗΛΕΥΤΗ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ
ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΤΟ
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ>>
ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ**

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ : ΣΙΔΕΡΙΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΣΚΑΦΙΔΑ ΓΕΩΡΓΙΑ

ΕΠΙΒΛ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ :ΚΑΡΑΣΑΒΒΙΔΗΣ ΣΑΒΒΑΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 19-1-2011

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΚΑΡΑΣΑΒΒΙΔΗΣ ΣΑΒΒΑΣ

ΜΕΛΟΣ Δρ. ΜΗΝΑΣΙΔΟΥ ΕΥΓΕΝΙΑ
Δρ. ΛΑΒΔΑΝΙΤΗ ΜΑΡΙΑ

**<<Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΝΟΣΗΛΕΥΤΗ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ
ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΤΟ
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ>>**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΕΘΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

2.1 ΠΟΙΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΑΦΟΡΑ

2.2 ΠΟΣΟΙ ΕΧΟΥΝ ΕΞΑΡΤΗΣΗ

2.3 ΠΟΤΕ ΜΙΛΑΜΕ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

2.4 ΤΑ ΣΗΜΑΔΙΑ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΝΗΣΥΧΟΥΝ ΤΟΥΣ

ΓΟΝΕΙΣ

2.5 ΣΩΜΑΤΙΚΑ ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΑ

2.6 ΤΙ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΚΡΥΒΕΙ

2.7 ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

2.8 ΟΔΗΓΙΕΣ ΣΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ

3.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

3.1.1 ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΒΟΥΔΑΠΕΣΤΗΣ

3.1.2 ΜΟΡΦΕΣ ΚΥΒΕΡΝΟΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

3.1.3 HACKERS ΚΑΙ CRACKERS

3.1.4 ΝΟΜΙΚΟΣ ΟΡΙΣΜΟΣ HACKER

3.2 ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

3.2.1 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

3.2.2 ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΩΝ

ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΑΛΛΟΔΑΠΗ

- 3.2.3 ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ
- 3.3 ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ
- 3.4 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ
- 3.5 ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΟΧΩΡΟ
  - 3.5.1 ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ
  - 3.5.2 Ο ΠΑΙΔΟΦΙΛΟΣ ΤΗΣ ΔΙΠΛΑΝΗΣ ΠΟΡΤΑΣ
  - 3.5.3 ΠΟΙΟΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΠΑΙΔΟΦΙΛΟΙ
  - 3.5.4 ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΑ ΑΡΡΩΣΤΗΜΕΝΑ
ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΑ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ
  - 3.5.5 ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΘΑΝΑΤΟΥ ΓΙΑ ΕΦΗΒΟΥΣ
  - 3.5.6 ΠΑΡΑΠΛΑΝΗΤΙΚΕΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
- 3.6 ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ
- 3.7 ΤΑ ΣΗΜΑΔΙΑ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ
  - 3.7.1 ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ
- 3.8 ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΟ ΤΟΙΧΟΣ – ΛΟΓΙΣΜΙΚΑ ΦΙΛΤΡΑ
- 3.9 ΠΡΟΣΦΑΤΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΣ ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ

- 4.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ
ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ
- 4.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΘΥΜΑΤΟΣ
- 4.3 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΘΥΤΗ
- 4.4 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΓΟΝΙΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΝΟΣΗΛΕΥΤΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

6.1 ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΗΣ – ΚΛΕΙΔΙ ΓΙΑ ΤΟΝ
ΕΦΗΒΟ

6.2 ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ
ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ

6.3 ΒΑΣΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΥΓΙΟΥΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΣΥΝΟΨΗ 1^{ου} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Στο κεφάλαιο αυτό θα αναφέρουμε τον πόλο που έχει πάρει το διαδίκτυο στην καθημερινότητα μας. Από την ίδρυση του το 1960 μέχρι σήμερα έχει καταστεί αναγκαίο συστατικό της ζωής μας και διευκολύνει την καθημερινότητα μας σε διάφορους τομείς, όπως το εμπόριο, τις συναλλαγές, την εκπαίδευση, την πληροφόρηση κ.α.

1.ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΑΣ

Το διαδίκτυο, ήτοι το τεράστιο πλέγμα ψηφιακών γραμμών που διασυνδέει εκατομμύρια υπολογιστών σε χιλιάδες δίκτυα διασκορπισμένα σε ολόκληρο τον κόσμο, έχει συντελέσει αποφασιστικά στη δημιουργία νέων μορφών συμπεριφοράς σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης ζωής και δραστηριότητας, καθώς παρέχει ποικιλία υπηρεσιών και εργασιών.

Οι συναλλαγές, το εμπόριο, η πολιτική, η εκπαίδευση, η δικαιοσύνη, η διασκέδαση και κυρίως η επικοινωνία και η πληροφόρηση έχουν επηρεαστεί ριζικά την τελευταία δεκαετία από τη νέα αυτή πραγματικότητα.

Το internet που ξεκίνησε ως ιδέα, όταν το Υπουργείο Εθνικής Αμύνης των Η.Π.Α. αποφάσισε, στις αρχές της δεκαετίας του 1960, να υιοθετήσει τη λύση ενός δικτύου επικοινωνίας απαλλαγμένου από εξωτερικές παρεμβάσεις και παρεμβολές, ξεκίνησε να χρησιμοποιείται από το ευρύ κοινό, στις αρχές της δεκαετίας του 1990, με την εμφάνιση των πρώτων εμπορικών ISPs (Παροχέων Διαδικτυακών

Υπηρεσιών) κι έχει σήμερα, σχεδόν μια δεκαπενταετία μετά, καταστεί αναγκαίο συστατικό της πραγματικότητάς μας.

Είναι χαρακτηριστικό ότι αυτή τη στιγμή, πάνω από 1 δισεκατομμύριο διακόσιες χιλιάδες χρήστες ηλεκτρονικών υπολογιστών είναι συνδεδεμένοι με το διαδίκτυο, οι περισσότεροι από τους οποίους (ποσοστό 37%) βρίσκονται στην Ασία. Όσον αφορά στην ελληνική πραγματικότητα, ένα στα δύο νοικοκυριά διαθέτει Η/Υ και ένα στα τέσσερα είναι συνδεδεμένο στο διαδίκτυο, ενώ από το σύνολο των χρηστών internet στην Ελλάδα, ποσοστό 42% ανήκει στην ηλικιακή ομάδα των 16 έως 24 ετών.

Παράλληλα όμως με το νέο κοινωνικό περιβάλλον, το διαδίκτυο δημιούργησε κι ένα νέο περιβάλλον για τη διάπραξη εγκλημάτων. Υποστηρίζεται από πολλούς, ότι το διαδίκτυο, αφού έχει κατασκευασθεί από ανθρώπους που ανήκουν σε μία συγκεκριμένη κοινωνία, δεν θα μπορούσε παρά να αποτελεί αντανάκλαση της εικόνας που δίνει η κοινωνία αυτή. Έτσι λοιπόν, <<αφού στην πραγματική κοινωνία συναντά κανείς τόσο ευκτήριους οίκους, όσο και οίκους ανοχής, άλλο τόσο φυσικό είναι να συναντά κανείς τα εικονικά αντίγραφα των οίκων αυτών, στην εικονική πραγματικότητα του Κυβερνοχώρου>>.

Η ανωνυμία, η ταχύτητα και η ευκολία διάπραξης εγκλημάτων στον κυβερνοχώρο έχουν ως αποτέλεσμα, από τη μία την αύξηση των διαδικτυακά τελουμένων αδικημάτων κι από την άλλη, την μεγέθυνση του σκοτεινού αριθμού της εγκληματικότητας.

Βρισκόμαστε λοιπόν, μπροστά σε νέες καταστάσεις, που δεν δύνανται να υπαχθούν στους έως πρότινος υφιστάμενους γενικούς ποινικούς κανόνες, του ουσιαστικού και δικονομικού ποινικού πεδίου. Η νομοθεσία και η δικαιοσύνη καλούνται να προσαρμοστούν και να προβλέψουν νέους τρόπους πρόληψης και αντιμετώπισης των πρωτότυπων αυτών ανθρωπίνων συμπεριφορών στον καινοφανή χώρο του διαδικτύου, προσεγγίσεις όμως που απαιτούν όχι μόνο νομικές αλλά και τεχνικές γνώσεις σε θέματα Η/Υ και internet.

Η ταχύτατη εξάπλωση, τα γενικά χαρακτηριστικά και οι ευκολίες τις οποίες παρέχει το διαδίκτυο έχουν ως αποτέλεσμα την ραγδαία αύξηση των κρουσμάτων online εκμετάλλευσης και πορνογραφίας ανηλίκων τα τελευταία χρόνια

Η παιδική πορνογραφία, για την οποία υπάρχει πληθώρα ορισμών νομικών αλλά και επιστημονικών αποτελεί σήμερα μία από τις πλέον κερδοφόρες βιομηχανίες στο internet, συνδεδεόμενη άμεσα δε με την πραγματική και ηλεκτρονική σεξουαλική κακοποίηση ανηλίκων, την εμπορία παιδιών και τον σεξουαλικό τουρισμό. Οι δράστες των διαδικτυακών σεξουαλικών εγκλημάτων σε βάρος ανηλίκων, στην συντριπτική τους πλειονότητα τους άρρενες, δύναται να προέρχονται από οποιοδήποτε οικογενειακό, κοινωνικό, οικονομικό και επαγγελματικό περιβάλλον και να ανήκουν σε οποιαδήποτε ηλικιακή ομάδα, ή φυλή με μοναδικά κοινό τους χαρακτηριστικό την εντατική τους ενασχόληση με το διαδίκτυο. Τα ανήλικα θύματα ανήκουν επίσης σε όλες τις ηλικίες, από τη βρεφική μέχρι την εφηβική και προέρχονται κυρίως από προβληματικά οικογενειακά και κοινωνικά περιβάλλοντα με τις συνέπειες της κακοποίησης, διαδικτυακής ή/και πραγματικής να αποδεικνύονται τραυματικές τόσο βραχυπρόθεσμα, όσο και μακροπρόθεσμα.

Ο σημαντικός ρόλος, τον οποίο καλείται να διαδραματίσει η επιστήμη της εγκληματολογίας για την κατανόηση και την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του κοινού αυτού φαινομένου, επιβάλλει την επανεξέταση και τον επαναπροσδιορισμό των αρχών της, προκειμένου να μπορέσει να αγκαλιάσει θεωρητικά την νεοδημιουργηθείσα κυβερνοεγκληματικότητα στην οποία υπάγεται και η εκμετάλλευση και πορνογραφία των ανηλίκων στο διαδίκτυο.

Προκειμένου να προληφθεί επιτυχώς και να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά το φαινόμενο αυτό, έχουν υπάρξει σημαντικές πρωτοβουλίες, τόσο ήπιες - μη δικαιοϊκές όσο και κατασταλτικές-δικαιοϊκές σε διεθνές, ευρωπαϊκό αλλά και ελληνικό επίπεδο. Μόνες οι δικαιοϊκές ρυθμίσεις ωστόσο, δεν είναι απόλυτα αποτελεσματικές, ενώ

και οι νομοθετικές δράσεις δεν έχουν την αναμενόμενη επιτυχία, μιας και συνήθως οι τεχνολογικές εξελίξεις προηγούνται των δικαιοϋκόν ρυθμίσεων, καθιστώντας συχνά τις τελευταίες ουραγούς και πεπερασμένες ήδη εν τη γενέσει του

ΣΥΝΟΨΗ 2^{ου} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Στο κεφάλαιο αυτό θα μιλήσουμε για τον εθισμό που προκαλεί η χρήση του διαδικτύου οι οποία εκδηλώνεται σε διάφορους τομείς από την προεφηβεία μέχρι την ενήλικη ζωή αλλά κυρίως τους ανήλικους επισκέπτες του. Στη συνέχεια θα αναφέρουμε σημάδια της σθμπεριφοράς των παιδιών που πρέπει να ανησυχήσουν τους γονείς , σωματικά και ψυχικά συμπτώματα που θα ενεργοποιήσουν τον προστατευτικό μηχανισμό των γονιών και την εγρήγορση που πρέπει να δείξουν για την αντιμετώπιση του προβλήματος

2.ΕΘΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Το διαδίκτυο είναι η επανάσταση ης εποχής μας, είναι το εργαλείο που μας ανοίγει τις πύλες στη γνώση, στην ενημέρωση, στην επιστήμη, στη ψυχαγωγία και μας οδηγεί σε κάθε γωνιά του πλανήτη. Είναι απαραίτητο σε κάθε επιστήμονα, επαγγελματία ακόμη και μαθητή.

Η πλοήγηση στο διαδίκτυο έχει φανατικούς οπαδούς μεταξύ των παιδιών μας. Ολοένα περισσότερα σπιτικά διαθέτουν πια ηλεκτρονικό υπολογιστή και αρκετά έχουν σύνδεση με το διαδίκτυο. Σύμφωνα με την Πανευρωπαϊκή έρευνα του Ευρωβαρόμετρου σχετικά με την ενημέρωση των γονιών των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τους κινδύνους που εγκυμονεί το διαδίκτυο οι Έλληνες γονείς είναι τελευταίοι.

Αρκετοί γονείς δεν γνωρίζουν πώς να αντιδράσουν όταν διαπιστώνουν ότι, αντί να χρησιμοποιούν τα παιδιά τους το διαδίκτυο για τις εργασίες του σχολείου ή για έρευνες, αυτά στέλνουν μηνύματα στους φίλους τους, παίζουν παιχνίδια ή μιλούν σε αγνώστους στα δωμάτια συζητήσεων. Αυτό συμβαίνει γιατί είναι εύκολο να κρύψεις τι κάνεις στο διαδίκτυο και επειδή η εξάρτηση από το διαδίκτυο ακόμη δεν έχει ευρέως αναγνωριστεί. Τα παιδιά και οι νέοι εύκολα μπορεί να εγκλωβιστούν σε δικτυακές δραστηριότητες όπως τα παιχνίδια με πολλούς παίκτες, τα μηνύματα, η πορνογραφία, τα δωμάτια συζητήσεων κλπ.

Τα πιο ευάλωτα παιδιά σύμφωνα με την υπηρεσία εξάρτησης από τον υπολογιστή της Ιατρικής Σχολής του Χάρβαρντ είναι εκείνα που είναι μόνα και βαρυστημένα ή από οικογένειες που κανένας δεν είναι στο σπίτι για να σχετίζεται μαζί τους και να συζητά επιστρέφοντας από το σχολείο. Τα παιδιά που δεν είναι δημοφιλή ή είναι ντροπαλά με τους συνομηλίκους ελκύονται συχνά από την δημιουργία νέας ταυτότητας σε online επικοινωνίες. Τα αγόρια κυρίως είναι συχνά οι χρήστες των online παιχνιδιών με ρόλους που δημιουργούν νέες ταυτότητες και συνεργάζονται με άλλους παίκτες. Παρότι παίζοντας αυτά τα παιχνίδια με χιλιάδες άλλους χρήστες μπορεί να φαίνεται ότι έχουν μια κοινωνική δραστηριότητα, ωστόσο για τα εσωστρεφή παιδιά ή τους έφηβους το υπερβολικό παιχνίδι μπορεί μακροπρόθεσμα να τους απομονώσει από τους φίλους και τους γονείς.

Το ενδεχόμενο του εθισμού ή της πιθανής εξάρτησης από διάφορες ψυχαγωγικές κυρίως - ασχολίες που προσφέρει ο υπολογιστής συζητείται από το 1987. Πήρε όμως μεγαλύτερες διαστάσεις μετά το 1996, όταν αρκετοί ειδικοί ψυχίατροι και ψυχολόγοι θεώρησαν ότι η υπερβολική ενασχόληση με τον υπολογιστή μπορεί να προκαλέσει εθισμό και αναγνώρισαν το συγκεκριμένο πάθος ως

αυθύπαρκτη διαταραχή και εξάρτηση με παρόμοια κριτήρια με αυτά των άλλων εξαρτήσεων. Κάποιοι διαφώνησαν και κάποιοι τήρησαν στάση αναμονής στο ζήτημα της διάγνωσης ως προς το αν η πολύωρη και μανιώδης ενασχόληση με τον υπολογιστή αποτελεί όντως εξάρτηση ή απλώς σύμπτωμα ενός σοβαρότερου προβλήματος.

Σήμερα οι περισσότεροι ερευνητές στο τομέα των εξαρτήσεων προτείνουν ότι η διαταραχή εξάρτησης από το ίντερνετ, μια ψυχοφυσιολογική διαταραχή που εμπεριέχει την ανοχή, συμπτώματα απομόνωσης τις συναισθηματικές διαταραχές και την διακοπή των κοινωνικών σχέσεων, είναι ένα υπαρκτό πρόβλημα που γίνεται γνωστό στη κοινωνία όσο αυξάνεται και η χρήση του υπολογιστή

2.1 ΠΟΙΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΑΦΟΡΑ

Η υπερβολική ενασχόληση με το διαδίκτυο μπορεί να εκδηλωθεί σε διάφορους τομείς, αλλά θα εστιασθούμε σε ό,τι αφορά την εφηβική ηλικία.

Το παιδί κατά την προεφηβεία, αφενός έχει μεγαλύτερη επίβλεψη από τους γονείς, αφετέρου δυσκολεύεται να συμμετάσχει σε πολύ απαιτητικά και πιθανόν εθιστικά παιχνίδια. Μπορεί όμως να παίζει με τις ώρες στο play station. Η πολύωρη ενασχόληση του παιδιού μπορεί να υποσκάψει την απόδοση του στο σχολείο αλλά και στις κοινωνικές δραστηριότητες. Παράλληλα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας τα μηνύματα που προσφέρουν αυτά τα παιχνίδια που εμπεριέχουν σαν βασικό στοιχείο τη βία καθώς και την απορρόφηση σε έναν φανταστικό κόσμο που μπορεί να το επηρεάσει ψυχολογικά. Αυτό ενισχύει την πιθανότητα να δούμε το παιδί αυτό «γραπλωμένο» αργότερα σε ένα άλλο πραγματικά εθιστικό παιχνίδι. Αν δηλαδή από μικρό το παιδί κάνει το ηλεκτρονικό παιχνίδι τρόπο ζωής, είναι πολύ

πιθανό στα 16 να βρεθεί μαγνητισμένο και καθλωμένο στα εθιστικά παιχνίδια που είναι σχεδιασμένα για μεγαλύτερες ηλικίες.

Από τα 14 -15 και μετά ο έφηβος αρχίζει να βγαίνει και μόνος του κατά συνέπεια να ελέγχεται δυσκολότερα από τους γονείς... Μπορεί να επισκέπτεται τα 'ντερνετ καφέ με τους φίλους του και φυσικά ο γονιός δεν είναι σε θέση να γνωρίζει με τι παιχνίδια παίζει. Ίσως εμπλακεί σε καζίνο ή άλλα τυχερά παιχνίδια και να καταχραστεί τις πιστωτικές κάρτες των γονιών του ή να δανείζεται από συμμαθητές του για να παίξει. Επίσης μπορεί να αρχίσει να εμπλέκεται και με το σεξ στο διαδίκτυο.

Συχνά το παιδί μπορεί να προτιμά να συζητά για ποδόσφαιρο ή για φορέματα σε chat rooms παρά στην αυλή του σχολείου ή στις παρέες του. Ένας άλλος σοβαρός κίνδυνος για τον έφηβο είναι να εμπλακεί και σε παιχνίδια ενσάρκωσης ρόλων. Τα παιχνίδια αυτά λέγονται MMORPG (massively multiplayer online role playing games) και παίζονται συγχρόνως σε διάφορες χώρες από πολλούς νέους και νέες που ενσαρκώνουν ρόλους..

Στα MMORPG όποιος μετέχει ενσαρκώνει ρόλο της επιλογής του, πολλές φορές ταυτίζεται με αυτόν, χάνει τη δική του ταυτότητα που μπορεί να μην του αρέσει, νιώθει ισχυρός και ελκυστικός και παράλληλα συναλλάσσεται διαρκώς με χιλιάδες άλλα άτομα που παίζουν συγχρόνως το ίδιο παιχνίδι από κάθε γωνιά της γης μέρα ή νύχτα, αντιμετωπίζοντας διαρκώς νέες προκλήσεις και το ενδιαφέρον του ανανεώνεται ακατάπαυστα.

Παράλληλα τα παιχνίδια αυτά είναι αρκετά περίπλοκα οπότε δεν μπορείς να τα παίξεις για 20 λεπτά, αν κάτσεις δηλαδή να τα παίξεις, θα πρέπει να στυλωθείς για πάνω από 2-3 ώρες τη φορά. Πιο

δημοφιλή μεταξύ αυτών των παιχνιδιών είναι τα εξής: WORLD OF WARCRAFT, RESIDENT EVIL, EVERQUEST, STARCRAFT κ.λπ.

Στη χώρα μας υπάρχουν έφηβοι που μπορεί να απασχολούνται στα παιχνίδια ρόλων ξεχνώντας την ώρα. Συναντιούνται στα 'Ιντερνετ καφέ και μπορεί να περάσουν όλη τη νύχτα μπροστά στο αγαπημένο τους μηχανήμα. Υπάρχουν νέοι που πέρασαν ακόμη και 15 ώρες κάποιες μέρες μπροστά στον υπολογιστή ή άλλοι που κοιμούνται τη μέρα μετά τις 10 το πρωί και ξυπνούν το βράδυ για να είναι φρέσκοι να μπουν στο παιχνίδι όλη την νύχτα. Στοιχεία που παίρνουν ανησυχητικές διαστάσεις και που οι γονείς αδυνατούν να χειριστούν.

2.2 ΠΟΣΟΙ ΕΧΟΥΝ ΕΞΑΡΤΗΣΗ

Διάφορες έρευνες φανερώνουν ότι το ποσοστό των ατόμων με εξάρτηση από το διαδίκτυο είναι πολύ ασαφές. Σε γενικές γραμμές πάντως οι Αμερικανοί και οι Κινέζοι εκτιμούν ότι εθισμό στα παιχνίδια του υπολογιστή, με εξαίρεση τα τυχερά παιχνίδια, στις συζητήσεις στην μανιώδη αναζήτηση στα e-mail και στα chat rooms παρουσιάζει περίπου το 6-10% των χρηστών.

Στην χώρα μας το πρόβλημα υπάρχει και συνεχώς αυξάνεται χωρίς ωστόσο να γνωρίζουμε την έκταση μιας και δεν έχουμε ακόμη στη διάθεσή μας επίσημες μελέτες. Ωστόσο στα γραφεία των ψυχολόγων και των ψυχιάτρων ανά έτος αυξάνονται τα περιστατικά ατόμων με αυτό το πρόβλημα.

Θα αναφέρουμε ενδεικτικά κάποιες περιπτώσεις:

- Οι γονείς ενός 11 χρονου ανησυχούσαν γιατί αφιέρωνε το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας στον υπολογιστή παίζοντας ένα συγκεκριμένο παιχνίδι ρόλων εδώ και 2 μήνες. Σε κάθε προσπάθειά τους να σταματήσει για να κάνει τις υποχρεώσεις του, το παιδί συμπεριφερόταν πολύ αρνητικά και με έντονα επιθετική και κάποιες φορές υβριστική συμπεριφορά προς τους ίδιους. Χαρακτηριστικά έλεγαν «ότι δεν μπορούσαν να τον κάνουν καλά». Αδιαφορούσε για τα μαθήματά του, για τους φίλους του και για την ατομική του καθαριότητα, ακόμη και για τον ύπνο του. Κάποιες μέρες δεν πήγαινε σχολείο ή όταν πήγαινε ήταν κατόπιν πίεσεως και ήταν ανυπόμονος να επιστρέψει στο αγαπημένο παιχνίδι. Κάθε μέρα περνούσε όλο και περισσότερο χρόνο μπροστά ατην οθόνη του υπολογιστή. Σταμάτησε να μιλά στους γονείς του και να επικοινωνεί με την αδελφή του .Τότε αποφάσισαν να ζητήσουν βοήθεια. Με τους κατάλληλους χειρισμούς το παιδί ξεπέρασε το πρόβλημά του.

- Ένας 19χρονος από την Γ' Λυκείου άρχισε να απομονώνεται σταδιακά από τους φίλους του, και να αποφεύγει να βγαίνει. Έκανε αρκετές απουσίες γιατί έπαιζε νη νύχτα μέχρι αργά ένα συγκεκριμένο παιχνίδι ρόλων στον Η/Υ. Στην αρχή έβγαινε τα Σαββατοκύριακα συναντούσε άλλους παίκτες σε Ίντερνετ καφέ και γύριζε σπίτι του ακόμη και μετά από 15 ώρες. Οι γονείς του στην αρχή δεν έδωσαν σημασία. Σταδιακά όμως σταμάτησε να πηγαίνει στο Ίντερνετ καφέ και κλείστηκε στο σπίτι χωρίς να κάνει τίποτε άλλο παίζοντας το αγαπημένο του παιχνίδι. Τη μέρα κοιμόταν και όλο το βράδυ ήταν καρφωμένος στον υπολογιστή, είχε κάνει διαδικτυακές γνωριμίες με άλλους παίκτες διεθνώς και μάλιστα κάποιες φορές οι Έλληνες παίκτες συναντιόντουσαν σε διάφορες περιοχές ης Αθήνας. Ο ίδιος απέφευγε να βγει και να τους συναντήσει. Οι γονείς του αναζήτησαν βοήθεια μετά 1 χρόνο. Σήμερα ο 19 χρονος είναι πολύ καλά, έχει κανονική ζωή, φοιτά σε ιδιωτικό κολλέγιο και ξαναβρήκε τους φίλους του.

- Φοιτητής στο Πανεπιστήμιο μεγάλης επαρχιακής πόλης ηλικίας 22 χρονών Τα τελευταία 3 χρόνια δεν πέρασε ούτε ένα μάθημα. Απέφευγε να πάει στη σχολή του γιατί έπαιζε το αγαπημένο του παιχνίδι. Ήταν μάλιστα τόσο καλός που έγινε περιζήτητος από άλλους παίκτες του διαδικτύου. Τον επαινούσαν και επιζητούσαν να γνωριστούν περισσότερο παίκτες από διάφορες χώρες όπως από Σουηδία, Αυστραλία κλπ. Ο νεαρός τώρα πια αναγνωρίζει το πρόβλημα του και βρίσκεται σε καλό δρόμο η θεραπεία του.

2.3 ΠΟΤΕ ΜΙΛΑΜΕ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Πώς θα μετρήσει όμως ο γονιός το πρόβλημα στο δικό του παιδί; Να μετρήσει την υπερβολή σε ώρες; Αν λοιπόν ένα παιδί βυθίζεται με τις ώρες στο διαδίκτυο και εξαιτίας του δεν βγαίνει καθόλου με τους φίλους του, δεν τρώει, δεν κάνει μπάνιο, δεν διαβάζει και πηγαίνει με το ζόρι στο σχολείο, τότε σίγουρα έχουμε μπροστά μας ένα πρόβλημα που πρέπει να επιλύσουμε. Πρέπει να βρούμε τι έκανε αυτό το παιδί να αγκιστρωθεί με τόσο πάθος από το διαδίκτυο και τι είναι εκείνο που θα το βοηθήσει να αναλάβει ξανά τις δυνάμεις του και να βγει στον έξω κόσμο.

Ο αποδεκτός από πολλούς τρόπος διάγνωσης, παρότι υπάρχουν ακόμη διαφωνίες, είναι τα διαγνωστικά κριτήρια όπου έχουν καθιερωθεί από την A.P.A για διάφορες εξαρτήσεις, τα οποία προσαρμόστηκαν ώστε να ταιριάζουν στην εξάρτηση από τον υπολογιστή. Πέρα όμως από τις επιστημονικές αντιπαραθέσεις αυτό που είναι γενικά αποδεκτό και ενδιαφέρει τους γονείς είναι ότι η υπερβολική ενασχόληση του παιδιού τους με το διαδίκτυο αποτελεί σοβαρό πρόβλημα που καλούνται έγκαιρα να το διαπιστώσουν και να αναζητήσουν άμεσα βοήθεια από ειδικό.

2.4 ΤΑ ΣΗΜΑΔΙΑ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΝΥΣΗΧΟΥΝ ΤΟΝ ΓΟΝΙΟ

- Το παιδί ξεχνιέται συχνά στον υπολογιστή και δεν έχει συναίσθηση του χρόνου που αναλώνει σε αυτόν
- Ασχολείται συνεχώς με το 'Ιντερνετ ή με δραστηριότητες σχετικές με αυτό, παραμελώντας συχνά τις υποχρεώσεις του στο σπίτι και στο σχολείο
- Προτιμά τα παιχνίδια στο διαδίκτυο, από το να συναντά φίλους του, με αποτέλεσμα να απομονώνεται.
- Πέφτει η απόδοση του στο σχολείο.
- Λειτουργεί αμυντικά και εχθρικά όταν κάποιος φέρνει η συζήτηση στο θέμα του διαδικτύου.
- Το διαδίκτυο τον απασχολεί ακόμα και την ώρα που τρώτε ή την ώρα που διαβάζει ή όταν βρίσκεται στον κινηματογράφο.
- Αντιδρά πολύ νευρικά θυμωμένα ή επιθετικά όταν κάποιος το διακόπτει από το παιχνίδι ή από τη συζήτηση που είχε online.

- Ξενυχτά συχνά για να μένει συνδεδεμένος / συνδεδεμένη στο διαδίκτυο.

- Λέει συχνά «καλά, θα παίξω μόνο ένα λεπτό ακόμη».

- Έχει πει αρκετές φορές συνειδητά ότι πρέπει να μειώσει τις ώρες που περνά συνδεδεμένο στο διαδίκτυο αλλά έχει αποτύχει να τηρήσει το χρονοδιάγραμμα που όρισε μόνος / μόνη χωρίς καμία πίεση.

- Κρύβει από τους γονείς πόσες ώρες περνά στο διαδίκτυο και συχνά δεν το ομολογεί ούτε στον εαυτό του.

-Δείχνει άγχος, ανησυχία, εξάρσεις θυμού ή βίας ή καταθλιπτική συμπεριφορά όταν δεν παίζει στο διαδίκτυο.

2.5 ΣΩΜΑΤΙΚΑ ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΑ

➤ Διατροφικές διαταραχές

➤ Διαταραχές του ύπνου και αλλαγή των συνηθειών ύπνου

➤ Μυοσκελετικές παθήσεων

➤ Μειωμένη αθλητική δραστηριότητα

➤ Ξηρά μάτια-μυωπία

- Ημικρανίες
- Παραμέληση προσωπικής υγιεινής

ΣΥΝ-ΝΟΣΗΡΟΤΗΤΑ ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΕΣ ΠΑΘΗΣΕΙΣ

- Διαταραχή ελλειμματικής προσοχής ,υπερκινητικότητα (ΔΕΠ-Υ)
- Καταθλιπτική διαταραχή
- Σχιζοφρένεια
- Ιδεοψυχαναγκαστική διαταραχή
- Διπολική διαταραχή

2.6 ΤΙ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΚΡΥΒΕΙ

Υπάρχουν ειδικοί που πιστεύουν ότι από μόνα τους κάποια παιχνίδια μπορεί να προκαλέσουν εθισμό επειδή ακριβώς έχουν σχεδιαστεί έτσι ώστε κυριολεκτικά να παγιδεύουν το ενδιαφέρον των παικτών.

Αντιθέτως, άλλοι πιστεύουν ότι εκείνοι που εθίζονται στον υπολογιστή, έχουν ήδη ένα ψυχικό πρόβλημα ή μια ήπια διαταραχή και ότι η παθιασμένη ενασχόλησή τους με το διαδίκτυο είναι απλώς ένα σύμπτωμα του βασικού προβλήματος. Υπάρχει και η ενδιάμεση άποψη, ότι δηλαδή πιθανόν η απόλυτα ανώνυμη, βολική επαφή του

εφήβου με το διαδίκτυο σε συνδυασμό με το στοιχείο της ζωντανής συνομιλίας και αλληλεπίδρασης, προσφέρει μια διαφυγή και μία απόλαυση που μπορεί να μην προκαλεί, αλλά πάντως να διευκολύνει την απόκτηση εξάρτησης και εθισμού σε ένα άτομο που έχει κάποια προδιάθεση και κάποιο ήπιο πρόβλημα.

Κάποιες έρευνες δείχνουν ότι σημαντικό ποσοστό εφήβων που παίζουν παθιασμένα στον υπολογιστή έχουν πιο υψηλά ποσοστά κατάθλιψης από τους μη μανιώδεις παίκτες. Επίσης δείχνουν ότι στους μανιώδεις παίκτες περνούν πιο συχνά σκέψεις αυτοκτονίας από όσες στο γενικό πληθυσμό των εφήβων. Οι πιο πολλές έρευνες έχουν μικρό δείγμα και έτσι δεν μπορούν να οδηγήσουν σε ασφαλή συμπεράσματα.. Τα δείγματα είναι μικρά, αλλά αρκετά αποκαλυπτικά. Δεν τεκμηριώνουν φυσικά ότι το διαδίκτυο δεν προκαλεί εξάρτηση, αλλά επιβεβαιώνουν ότι κάποιοι από εκείνους που παίζουν φανατικά ίσως να πάσχουν από ψυχολογικές διαταραχές. Πιθανόν μάλιστα η επαφή του διαδικτύου να τους εκτόνωνει και να τους ανακουφίζει.

2.7 ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

Σε πρώιμα στάδια,όταν υπάρχει ακόμα εναισθησία το φαινόμενο αντιμετωπίζεται σχετικά ευκολα με συμπεριφορική-γνωσιακή εκπαίδευση του εφήβου(ημερολόγιο, αμοιβές, κίνητρα για άλλες δραστηριότητες, τόνωση αυτοπεποίθησης, ενθάρρυνση κοινωνικών επαφών) και με οικογενειακή θεραπεία.

Η θεραπευτική επιλογή που έχουμε στο πρόβλημα της υπερβολικής ενασχόλησης ή εθισμού με το διαδίκτυο είναι η ψυχοθεραπεία ώστε να διερευνηθούν τα αίτια που οδήγησαν τον έφηβο σε αυτή τη στάση, στοχεύοντας στο να ξαναβρεί την εμπιστοσύνη στον εαυτό του και στη ζωή. Καμιά φορά, αν

υποκρύπτεται και άλλη διαταραχή, μπορεί συνοδευτικά με την ψυχοθεραπεία να χρειαστεί και φαρμακευτική υποστήριξη.

Να αναφέρουμε ότι στην Ευρώπη υπάρχει κλινική απεξάρτησης από το διαδίκτυο που λειτουργεί στην Γερμανία και πρόσφατα δημιουργήθηκε και στην Ολλανδία. Οι στόχοι τους είναι να αποδείξουν στους έφηβους ότι η αληθινή περιπέτεια είναι πολύ πιο συναρπαστική από την εικονική. Έτσι θα τους βοηθήσουν ώστε να βελτιώσουν την αυτοεκτίμησή τους.

2.8 ΟΔΗΓΙΕΣ ΣΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ

Αν τα παιδιά σας περνούν πολύ ώρα στο διαδίκτυο χρειάζεται να δημιουργήσετε μια ισορροπία μεταξύ του διαδικτύου και άλλων δραστηριοτήτων.

- Εξετάστε αν το παιδί σας ασχολείται υπερβολικά με το διαδίκτυο
Αναρωτηθείτε αν το αποσπά από το σχολείο, την υγεία του και τις σχέσεις με την οικογένεια και τους φίλους.
- Αν δείχνει ισχυρά σημάδια εξάρτησης χρειάζεστε βοήθεια από ειδικό.
- Η καταναγκαστική χρήση του διαδικτύου μπορεί να αποτελεί σύμπτωμα άλλων προβλημάτων όπως η κατάθλιψη, ο θυμός και η χαμηλή αυτοεκτίμηση.

- Εξετάστε τις δικές σας online συνήθειες. Αν δυσκολεύεστε να ελέγξετε την χρήση του διαδικτύου σκεφθείτε ότι είστε το πιο σπουδαίο μοντέλο ρόλου στο παιδί σας.

- Δημιουργείστε ένα κατάλογο με τους κανόνες χρήσης του διαδικτύου από τους εφήβους σας. Θα πρέπει να περιλάβετε τα είδη των ιστοσελίδων που είναι εκτός.

- Μιλήστε για τους online φίλους και τις δραστηριότητες του όπως το ρωτάτε και για τις άλλες τους δραστηριότητες.

- Μάθετε ποια δωμάτια συζητήσεων ή πίνακες μηνυμάτων επισκέπτεται ο έφηβός σας και σε ποιόν μιλά για αυτά.

- Ζητείστε από τους εφήβους σας να μη μιλούν σε αγνώστους.

- Επιμένετε να σας ενημερώνουν αν επιθυμούν να συναντήσουν ένα online φίλο.

- Μιλήστε τους για την πορνογραφία στο διαδίκτυο και κατευθύνετέ τους σε ιστοσελίδες για την υγιή σεξουαλικότητα.

- Διδάξτε το παιδί σας υπεύθυνη συμπεριφορά στο διαδίκτυο.

- Ενθαρρύνετε τα παιδιά σας να δημιουργούν σχέσεις με συνομήλικα παιδιά και προτρέψτε τα στις αθλητικές δραστηριότητες.

- Όταν νοϊκιάζετε παιχνίδια για το παιδί σας από κάποιο κατάστημα βίντεο της γειτονιάς ή ξέρετε ότι το παιδί αντέγραψε κάποιο παιχνίδι

από ένα φίλο του, καλό είναι να ενημερώνεστε για το περιεχόμενο του συγκεκριμένου παιχνιδιού και για την ηλικία που προορίζεται. Μπορείτε να αναζητήσετε στοιχεία για το κάθε παιχνίδι στις ιστοσελίδες διαβάθμισης όπως το PEGI αναγράφοντας το όνομα του παιχνιδιού. Το πιο απλό και πιο σωστό βέβαια αν έχετε χρόνο είναι να παίξετε μια φορά το παιχνίδι με το παιδί σας και να διαπιστώσετε και μόνοι σας το πόση βία ή σεξ περιέχει.

Έχει πάντως ιδιαίτερη βαρύτητα στο να μη θεωρήσουν οι γονείς το διαδίκτυο τον κακό δαίμονα των καιρών και να μην ενστερνιστούν την βολική άποψη ότι προκαλεί εθισμό. Το διαδίκτυο είναι ένα μέσο επικοινωνίας, γνώσης, αλλά και ψυχαγωγίας. Είναι χρήσιμο, θετικό και βασικά, απαραίτητο. Η ατομική μας ευθύνη ως προς τη συνετή χρήση του από μας και τα παιδιά μας είναι τεράστια. Σε επίπεδο πολιτικής ο έλεγχος είναι απαραίτητος, η συνεισφορά της τεχνογνωσίας καθώς και η συνεργασία των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Οικογένειας. Είναι απαίτηση πια να κατασκευάζονται Παιχνίδια πιο φιλικά προς την ανθρώπινη ψυχή και τον πολιτισμό. Επίσης είναι απαραίτητο να αναγράφονται οι κατάλληλες προειδοποιήσεις σε όσα παραβιάζουν βασικές κοινωνικές αρχές

. Η ενημέρωση των εκπαιδευτικών και τα σεμινάρια στους έφηβους από ειδικούς μαζί με τη συνεργασία της οικογένειας θα βοηθήσουν σημαντικά στη εκπαίδευση των νέων ως προς την ανακάλυψη της υγιούς και συνετής χρήσης του διαδικτύου.

Πάντα πρέπει να προβληματιζόμαστε γιατί το παιδί μας εστιάζει όλη την ύπαρξή του σε φανταστικούς ήρωες και δεν βρίσκει νόημα στην καθημερινή ζωή που σαν γονείς θέλουμε σίγουρα να το κάνουμε να την αγαπήσει.

ΣΥΝΟΨΗ 3^{ου} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Στο κεφάλαιο αυτό θα αναφέρουμε τις νέες μορφές εγκληματικότητας, που η πληροφορική τεχνολογία κατέστησε δυνατή τη διάπραξη ενός ευρέως φάσματος εγκληματικών πράξεων οι οποίες απαιτούν εξειδίκευση και κατάρτιση. Επίσης αναφέρουμε την Ελληνική και την αλλοδαπή νομοθεσία για την διελεύκανση των εγκλημάτων που διαπράττονται με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές αλλά και τις αδυναμίες της νομοθεσίας. Ακόμα θα παρουσιάσουμε τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των εγκλημάτων στον κυβερνοχώρο και ποιοι είναι οι κίνδυνοι που μπορεί να αντιμετωπίσει ένα παιδί στο internet που με απλές συμβουλές μπορούμε να τα προστατέψουμε, όπως τα σημάδια κινδύνου που παρουσιάζουν τα παιδιά, χρήσιμες συμβουλές για τους γονείς που θα τους αφυπνίσουν και πιο προστατευτικό τοίχος πρέπει να χρησιμοποιήσουν για να αποκλείσουν την προσπέλαση σε τόπους παράνομους με επιβλαβές περιεχόμενο

3. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ

Η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας, η ανάπτυξη της πληροφορικής και η ευρύτατη χρήση του Διαδικτύου έχουν επιφέρει επαναστατικές αλλαγές στο σύνολο των καθημερινών δραστηριοτήτων, στην παραγωγική διαδικασία, στις συναλλαγές, στην εκπαίδευση, στη διασκέδαση, ακόμα και στον τρόπο σκέψης του σύγχρονου ανθρώπου αυτές τις αλλαγές, οι οποίες κατά κανόνα βελτιώνουν την ποιότητα της ζωής μας, υπεισέρχονται και οι παράμετροι που ευνοούν την ανάπτυξη νέων μορφών

εγκληματικότητας. Οι νέες αυτές μορφές εγκληματικότητας θεσμοθετούνται με τον όρο «Ηλεκτρονικό Έγκλημα»

3.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

Η πληροφορική τεχνολογία κατέστησε δυνατή τη διάπραξη ενός ευρέως φάσματος εγκληματικών πράξεων, οι οποίες απαιτούν εξειδίκευση και αυξημένη κατάρτιση.

Ως «Ηλεκτρονικό Έγκλημα», λοιπόν, θεωρούνται οι αξιόποινες εγκληματικές πράξεις που τελούνται με τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και συστημάτων επεξεργασίας δεδομένων και τιμωρούνται με συγκεκριμένες ποινές από την ελληνική νομοθεσία. Ανάλογα με τον τρόπο τέλεσης διαχωρίζονται σε εγκλήματα τελούμενα με τη χρήση Ηλεκτρονικών Υπολογιστών (computer crime) και σε Κυβερνοεγκλήματα (cyber crime) εάν τελέσθηκε μέσω του Διαδικτύου.

3.1.1 Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΒΟΥΔΑΠΕΣΤΗΣ

Οι μορφές του Ηλεκτρονικού Εγκλήματος είναι ποικίλες και με τη συνεχή ανάπτυξη της τεχνολογίας και του Διαδικτύου πολλαπλασιάζονται. Για την αντιμετώπιση του κινδύνου αυτού ήταν απαραίτητη η διακρατική συνεννόηση και η εκπόνηση μιας αναλυτικής και αποτελεσματικής στρατηγικής. Ο στόχος αυτός επετεύχθει στο Συνέδριο για το Ηλεκτρονικό Έγκλημα (convention on cybercrime) που έγινε το 2001 στη Βουδαπέστη του οποίου όλα τα συμπεράσματα αποκρυσταλλώνονται στη Συνθήκη που υπεγράφη μετά το πέρας των εργασιών του Συνεδρίου στις 23.11.2001. Στη Συνθήκη της

Βουδαπέστης, υπέγραψαν 26 υπουργοί ευρωπαϊκών Κρατών, μεταξύ των οποίων και της Ελλάδας υπάρχουν επεξηγήσεις και ρυθμίσεις για όλα τα Ηλεκτρονικά Εγκλήματα.

3.1.2 ΜΟΡΦΕΣ ΚΥΒΕΡΝΟΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα έρευνας που διεξήγαγε η McConnell international σε 52 χώρες, με τίτλο <cyber crime and punishment> κατατάσσει τα αδικήματα που διαπράττονται στον Κυβερνοχώρο στις παρακάτω δέκα κατηγορίες:

Παρεμπόδιση (κυβερνο)κυκλοφορίας, Τροποποίηση και Κλοπή δεδομένων, Εισβολή και Σαμποτάζ σε δίκτυο, Μη εξουσιοδοτημένη πρόσβαση, Διασπορά ιών, Υπόθαλη αδικημάτων, πλαστογραφία και Απάτη.

Κύριες μορφές Κυβερνοεγκλημάτων που εξιχνιάσθηκαν στην Ελλάδα από το Τμήμα Ηλεκτρονικού Εγκλήματος/ΔΑΑ

1. Απάτες μέσω Διαδικτύου
2. Παιδική πορνογραφία
3. cracking και hacking
4. Διακίνηση-πειρατεία λογισμικού
5. Πιστωτικές κάρτες
6. Διακίνηση ναρκωτικών

7. Έγκλημα στα chat rooms

3.1.3 HACKERS KAI CRACKERS

Τους ‘εγκληματίες του Κυβερνοχώρου’ μπορούμε να τους διακρίνουμε σε δύο κατηγορίες ανάλογα με τον τρόπο διείσδυσης και το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα:

α) Σ αυτούς που ‘επιτίθενται’ στα computer απλώς από ευχαρίστηση ή περιέργεια, χωρίς όμως να επιδιώκουν κάποιο οικονομικό όφελος. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν, οι δράστες που εισβάλουν σε υπολογιστή δια της χρήσεως του Διαδικτύου (hackers) για να μάθουν απλώς, κάποια προσωπικά στοιχεία, ή για να εντοπίσουν κάποιο πρόβλημα στην πληροφοριακή υποδομή εταιριών, τραπεζών κ.α. (τρύπα συστήματος), Και στη συνέχεια να κοινοποιήσουν αυτό με σκοπό την αμοιβή τους ή την πρόσληψή τους στην εταιρία.

β) Σ’ αυτούς που ενεργούν από οικονομικό όφελος (CRACKERS). Ανήκουν αυτοί που δεν “εισβάλουν” απλώς για να μάθουν κάτι, αλλά μόλις μάθουν το στοιχείο που επιθυμούν (π.χ. τον αριθμό της πιστωτικής κάρτας) δίνουν και την κατάλληλη εντολή στην τράπεζα για την μεταφορά ενός ποσού στον λογαριασμό τους.

3.1.4 ΝΟΜΙΚΟΣ ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ HACKER

Ως hacker μπορεί να ορισθεί το άτομο εκείνο το οποίο χωρίς δικαίωμα αποκτά πρόσβαση σε στοιχεία που έχουν εισαχθεί σε υπολογιστή ή σε περιφερειακή μνήμη υπολογιστή ή μεταδίδονται με συστήματα τηλεπικοινωνιών. Οι hacker εμφανίστηκαν για πρώτη φορά κατά τη δεκαετία του 1970 στις ΗΠΑ, ως δράστες σε τηλεπικοινωνιακά συστήματα.

3.4 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Ο Ν. 1805/88, αφορά τα εγκλήματα που διαπράττονται με ηλεκτρονικούς υπολογιστές (computer crime) και στο βαθμό που τα προβλεπόμενα εγκλήματα (370B, 370Γ, 386A) διαπράττονται και σε περιβάλλον Διαδικτύου (internet) τότε τα άρθρα αυτά εφαρμόζονται και στις συγκεκριμένες περιπτώσεις.

Στην ελληνική νομοθεσία όμως, δεν υπάρχει νόμος που να αναφέρεται αποκλειστικά σε θέματα Διαδικτύου και να ρυθμίζει τη συμπεριφορά των χρηστών του Διαδικτύου από άποψη Ποινικού Δικαίου. Ως εκ τούτου, η Ελλάδα συνεργάζεται με τα άλλα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Συμβουλίου της Ευρώπης, καθώς και άλλων διεθνών οργανισμών, για την αντιμετώπιση των σχετικών θεμάτων.

Ανεξάρτητα όμως από το εάν ο ανωτέρω νόμος και οι διεθνείς συνεργασίες επαρκούν ή όχι για την ποινική κάλυψη των θεμάτων που προκύπτουν από την ανάπτυξη της Πληροφορικής, το βέβαιον είναι ότι, δεν επαρκούν για την τελεία αντιμετώπιση των εγκλημάτων που έχουν τελεστεί με τη χρήση του Διαδικτύου.

Πρόσφατα τέθηκε σε ισχύ το ΠΔ. 47/2005, από την Α.Δ.Α.Ε. (Αρχή Διασφάλισης Απορρήτου Των Επικοινωνιών), το οποίο αφορά τις διαδικασίες, τεχνικές και οργανωτικές εγγυήσεις για την άρση του

απορρήτου των επικοινωνιών και τη διασφάλισή του. Ενώ, σύντομα αναμένεται να τεθεί σε ισχύ η Συνθήκη της Βουδαπέστης.

ΑΡΘΡΟ 370B

1. Όποιος αθέμιτα αντιγράφει, αποτυπώνει, χρησιμοποιεί, αποκαλύπτει σε τρίτον ή οπωσδήποτε παραβιάζει στοιχεία ή προγράμματα υπολογιστών τα οποία συνιστούν κρατικά, επιστημονικά ή επαγγελματικά απόρρητα ή απόρρητα επιχείρησης του δημοσίου ή ιδιωτικού τομέα τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον 3 μηνών. Ως απόρρητα θεωρούνται κι εκείνα που ο νόμιμος κάτοχός τους από δικαιολογημένο ενδιαφέρον τα μεταχειρίζεται ως απόρρητα, ιδίως όταν έχει λάβει μέτρα για να παρεμποδίζεται ως απόρρητα, ιδίως όταν έχει λάβει μέτρα για να παρεμποδίζονται τρίτοι να λάβουν γνώση τους

2. Αν ο δράστης είναι στην υπηρεσία του κατόχου των στοιχείων, καθώς και αν το απόρρητο είναι ιδιαίτερα μεγάλης οικονομικής σημασίας, επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους.

3. Αν πρόκειται για στρατιωτικά ή διαπλαστικό απόρρητο ή για απόρρητο που αναφέρεται στην ασφάλεια του Κράτους, η κατά την Παρ. Ι πράξη τιμωρείται Κατά τα άρθρα 146 και 147.

4. Οι πράξεις που προβλέπονται στις παρ. 1 και 2 διώκονται ύστερα από έγκληση. άρθρο 370Γ

1. Όποιος χωρίς δικαίωμα αντιγράφει ή χρησιμοποιεί προγράμματα υπολογιστών, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι έξι μήνες και με χρηματική ποινή διακοσίων ενενήντα (290) ευρώ έως πέντε χιλιάδων εννιακοσίων (5900) ευρώ.

2. Όποιος αποκτά πρόσβαση σε στοιχεία που έχουν εισαχθεί σε υπολογιστή ή σε περιφερειακή μνήμη υπολογιστή ή μεταδίδονται με συστήματα τηλεπικοινωνιών, εφόσον οι πράξεις αυτές έγιναν χωρίς δικαίωμα ιδίως με παραβίαση απαγορεύσεων ή μέτρων ασφαλείας που είχε λάβει ο νόμιμος κάτοχός τους, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι τρεις μήνες ή με χρηματική ποινή τουλάχιστον είκοσι εννέα ευρώ. Αν η πράξη αναφέρεται στις διεθνείς σχέσεις ή την ασφάλεια του κράτους τιμωρείται κατά το άρθρο 148.

3. Αν ο δράσης είναι στην υπηρεσία του νόμιμου κατόχου των στοιχείων, η πράξη της προηγούμενης παραγράφου τιμωρείται μόνο αν απαγορεύεται ρητά από εσωτερικό κανονισμό από έγγραφη απόφαση του κατόχου ή αρμοδίου υπαλλήλου του

4. Οι πράξεις των Παρ. 1 έως 3 διώκονται ύστερα από έγκληση.

ΑΡΘΡΟ 386Α - Απάτη με υπολογιστή –

Όποιος, με σκοπό να προσπορίσει στον εαυτό του σε άλλο παράνομο περιουσιακό όφελος, βλάπτει ξένη περιουσία, επηρεάζοντας τα στοιχεία υπολογιστή είτε με μη ορθή διαμόρφωση του προγράμματος είτε με επέμβαση κατά την εφαρμογή του είτε με χρησιμοποίηση μη

ορθών ή ελλειπών στοιχείων είτε με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, τιμωρείται με τις ποινές του προηγούμενου άρθρου.

Περιουσιακή βλάβη υφίσταται και αν τα πρόσωπα που την υπέστησαν είναι άδηλα. Για την εκτίμηση του ύψους της ζημιάς είναι αδιάφορο αν παθόντες είναι ένα ή περισσότερα πρόσωπα

ΑΡΘΡΟ 348 Π.Κ

Το ζήτημα της πορνογραφίας ανηλίκων ρυθμίζεται από τον Έλληνα ποινικά νομοθέτη στο καινούργιο σχετικά άρθρο 348 το οποίο προσετέθη στον Π.Κ. με τον Ν. 3064/2002, και περιελήφθη στο 19^ο κεφάλαιο.

Αντικείμενο προστασίας του παρόντος άρθρου, είναι η ανηλικότητα ή άλλως η ιδιότητα του παιδιού και η γενετήσια αυτού ελευθερία, ενώ αντικείμενο της αξιόποινης πράξης είναι το ανήλικο πρόσωπο, δηλαδή καθένας που δεν έχει συμπληρώσει ακόμη τα 18 έτη ηλικίας, σύμφωνα και με το άρθρο 121 Π.Κ., όπως αυτό τροποποιήθηκε από τον Ν.3189/2003 .Η νομοθετική αυτή αλλαγή ως προς το ανώτατο όριο της ανηλικότητας ενοποίησε τα χρονικά πλαίσια προστασίας του ανηλίκου με τις αντίστοιχες ρυθμίσεις του Α.Κ. και εναρμόνισε την ελληνική νομοθεσία με τις σύγχρονες τάσεις και νομοθεσίες των κυριότερων Ευρωπαϊκών χωρών προκειμένου να υπαχθεί κάποια ανθρώπινη πράξη στην τυποποιημένη μορφή του συγκεκριμένου άρθρου, πρέπει ο δράστης να τελεί σε θετική γνώση της ανηλικότητας του θύματος ανηλίκου.

Η προσωπικότητα των ανηλίκων κρίνεται από τον νομοθέτη ως ιδιαίτερα ευάλωτη και για τον λόγο αυτόν, άξια ειδικότερης μέριμνας και προστασίας από την πολιτεία. Το ανήλικο άτομο χρειάζεται την έννομη προστασία, η οποία είναι απόρροια του αναγνωρισμένου

πλέον δικαιώματός του για προστασία από αυθαίρετες και παράνομες προσβολές κατά της ιδιωτικής του ζωής, της ομαλής του ψυχικής εξέλιξης καθώς και της τιμής και της υπόληψής του.

Η διάταξη του 348 Π.Κ. περιλαμβάνει τρεις παραγράφους:

Ι. Στην πρώτη διατυπώνεται η αξιόποινη συμπεριφορά στη βασική της μορφή ήτοι η από κερδοσκοπία:

α) παρασκευή υλικού παιδικής πορνογραφίας, δηλαδή η δημιουργία του με τρόπο πρωτογενή,

β) κατοχή αυτού, δηλαδή η φυσική εξουσία προσώπου στο υλικό αυτό, ακόμα κι αν πρόκειται για προσωπική του χρήση,

γ) προμήθεια πορνογραφικού υλικού, ήτοι η εξασφάλισή του, ακόμα και για προσωπική χρήση

δ) αγορά ή η πώληση του, όπως αυτή νοείται στο αστικό δίκαιο,

ε) μεταφορά ή η διακίνηση του πορνογραφικού υλικού , ήτοι η διαμετακόμιση του υλικού από τόπο σε τόπο, αυτοπροσώπως ή με άλλα πρόσωπα, με οποιοδήποτε μέσο αρκεί να έχει ο δράστης την ευθύνη της μεταφοράς,

στ) διάθεση του, δηλαδή η αποξένωση του δράστη από το υλικό και η για οποιαδήποτε αιτία μεταβίβασή του σε άλλον

ζ) θέση με οποιονδήποτε τρόπο σε κυκλοφορία, ήτοι η πέραν των ανωτέρω τρόπων διάθεση του πορνογραφικού υλικού στο κοινό,

II. Στη δεύτερη παράγραφο δίδεται ο αυθεντικός ορισμός της κεντρικής έννοιας του παρόντος άρθρου, δηλαδή του πορνογραφικού υλικού

III. Στην τρίτη και τελευταία παράγραφο απαριθμούνται οι επιβαρυντικές περιπτώσεις τέλεσης της αξιόποινης πράξης.

Στην τελευταία αυτή παράγραφο του άρθρου 348 προβλέπεται η σε βαθμό κακουργήματος τιμωρία του εγκλήματος, αν κάποια από τις πράξεις της πρώτης παραγράφου συνδέεται «με την εκμετάλευση της ανάγκης, της πνευματικής αδυναμίας, της κουφότητας ή της σπείρας ανηλίκου ή με την άσκηση σωματικής βίας κατ' αυτού». Προβλέπεται εδώ μία διακεκριμένη παραλλαγή του ανωτέρω αναφερομένου βασικού εγκλήματος, για την οποία τα απειλούμενα πλαίσια ποινής, τόσο της στερητικής της ελευθερίας όσο και της χρηματικής, αυξάνονται περαιτέρω δείχνοντας την αυστηρή κατασταλτική βούληση του Ν.3064/2002.

Ως ανάγκη κατά την πρόβλεψη του άρθρου, νοείται τόσο η οικονομική, όσο και η προσωπική τοιαύτη, ανεξάρτητα αν είναι μόνιμη ή παροδική, ως κουφότητα νοείται η διανοητική ελαφρότητα, η ακρισία και η ανωριμότητα της νόησης, απειρία είναι η έλλειψη πείρας της ζωής και των συναλλαγών, πνευματική αδυναμία νοείται η ελαττωμένη πνευματική ανάπτυξη ενώ εκμετάλλευση τέλος, είναι η συνειδητή και ανάρμοστη αξιοποίηση προς όφελος του δράστη της προεκτεθείσας θέσης του ανηλίκου, προς απόκτηση υπέρμετρων περιουσιακών ωφελημάτων.

Η ανάγκη, η κουφότητα, η απειρία και η πνευματική αδυναμία πρέπει να υπάρχουν κατά τον χρόνο τέλεσης του εγκλήματος και ο δράστης να τελεί εν γνώσει των.

Σύμφωνα με το άρθρο 348 η πορνογραφία ανηλίκων δεν τιμωρείται σε κάθε περίπτωση, αλλά μονάχα όταν αυτή τελείται από κερδοσκοπία, ήτοι αν ο δράστης επιδιώκει μέσω αυτής κατά τρόπο διαρκή ή περιστασιακό, τον προσπορισμό αθέμιτου περιουσιακού οφέλους, είτε χρηματικού είτε δυνάμενου να αποτιμηθεί σε χρήμα.

Παρατηρούμε λοιπόν, ότι μόνη η πλήρωση της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος, που προβλέπεται από το άρθρο δεν αρκεί για την τιμώρηση του, καθώς απαιτείται η συνδρομή και του υποκειμενικού στοιχείου του αδίκου, δηλαδή της από κερδοσκοπία τέλεσης της πράξης, δημιουργούμενου με τον τρόπο αυτό ενός εγκλήματος με υπερχείλη υποκειμενική υπόσταση. Γίνεται λοιπόν κατανοητό ότι αν δεν συντρέχει το υποκειμενικό στοιχείο της κερδοσκοπίας, ήτοι της επιθυμίας επίτευξης κέρδους, η πορνογραφία ανηλίκων σύμφωνα με το γράμμα του νόμου παραμένει ατιμώρητη.

Επομένως αν κάποιος διακινεί παιδικό πορνογραφικό υλικό στο διαδίκτυο χωρίς να αποσκοπεί στο κέρδος, ή παρασκευάζει τέτοιο υλικό για την προσωπική του ικανοποίηση και στη συνέχεια το διανέμει δωρεάν σε άλλους χρήστες του internet, δεν είναι αξιόποινος κατά το άρθρο 348 .

Η συγκεκριμένη επιλογή του νομοθέτη όμως, η οποία μετατρέπει τα σχετικά με την πορνογραφία ανηλίκων αδικήματα, αποκλειστικά σε εγκλήματα Οικονομικής εκμετάλλευσης, χαρακτηρίζεται προβληματική, αφού σε καμία περίπτωση δεν προστατεύει τον ανήλικο αποτελεσματικά από κάθε μορφής κακοποίηση. Το γράμμα του νόμου όπως το αναπτύξαμε παραπάνω, δέχεται ότι εκείνος -που παράγει και διακινεί πορνογραφικό υλικό ανηλίκων αφιλοκερδώς, δεν προσβάλλει τον ανήλικο, όπως αυτός που το διακινεί έναντι αμοιβής,

διαπίστωση η οποία είναι σίγουρα ατελής και αναποτελεσματική στην πράξη.

Επιπρόσθετα, υπάρχουν ιδιαίτερες δυσκολίες για την απόδειξη της επιδίωξης κέρδους από μέρους του δράστη, όταν μάλιστα οι συναλλαγές πραγματοποιούνται μέσω διαδικτύου, αφού όπως είδαμε κι ανωτέρω τα αποδεικτικά στοιχεία αυτά μπορούν να εξαφανιστούν με το πάτημα ενός πλήκτρου

Γίνεται λοιπόν αντιληπτό ότι από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 348 ελλείπουν όλες εκείνες οι περιπτώσεις πορνογραφίας ανηλίκων, όπου το στοιχείο της κερδοσκοπίας είτε απουσιάζει είτε δεν μπορεί να αποδειχτεί, αποτυγχάνοντας με αυτόν τον τρόπο το άρθρο να θωρακίσει και να προστατεύσει κατά τρόπο αποτελεσματικό και ολοκληρωμένο τον ανήλικο από την κάθε είδους σεξουαλική κακοποίηση

3.2.2 ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΑΛΛΟΔΑΠΗ

Στην Αγγλία από τον Φεβρουάριο του 2001, οι hacker αναλόγως με τη σημασία του χτυπήματος θεωρούνται και τρομοκράτες.

Στην Αμερική θεωρείται τρομοκρατική οποιαδήποτε πράξη μη εξουσιοδοτημένης πρόσβασης σε Η/Υ, και τιμωρείται με φυλάκιση ως και ισόβια (ανάλογα με τη σημασία της εισβολής), χωρίς δυνατότητα μείωσης τις ποινής.

3.2.3 ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

Ο Προϊστάμενος του Τμήματος Ηλεκτρονικού Εγκλήματος της Δ/σης Ασφάλειας Αττικής, παρατηρεί ότι οι νομοθετικές ρυθμίσεις που αφορούν το ηλεκτρονικό έγκλημα παρουσιάζουν εγγενείς αδυναμίες, τόσο στην Ελλάδα όσο και στις υπόλοιπες χώρες.

Αυτό συμβαίνει διότι το Ηλεκτρονικό Έγκλημα αποτελεί εγκληματική δραστηριότητα αρκετά εξειδικευμένη και ανεπτυγμένη τεχνολογικά, με αποτέλεσμα να παρουσιάζονται προβλήματα στην οριοθέτηση των πράξεων που θα πρέπει να διώκονται ποινικά.

Επιπλέον, οι νομοθέτες είναι αναγκασμένοι να ενημερώνονται διαρκώς για τις εξελίξεις στον τομέα της τεχνολογίας των υπολογιστών, προκειμένου να εξοικειωθούν με τον τρόπο διάπραξης αδικημάτων μέσω αυτών. Σε ειδική έρευνα που έγινε στη Βρετανία από την Επιτροπή Πρόβλεψης Και Πρόληψης Εγκλήματος (FORESIGHT PREVENTION PANEL) διαπιστώθηκε ό,τι το έτος 2020 οι κακοποιοί θα γνωρίζουν στην εντέλεια τη λειτουργία των συστημάτων ασφαλείας των τραπεζικών κωδικών και των τεχνικών αναγνώρισης και θα έχουν την τεχνογνωσία να υπερκεράσουν οποιοδήποτε ηλεκτρονικό εμπόδιο.

ΠΟΛΥΚΩΔΙΚΑΣ ,2006

3.3 ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η έρευνα των Ηλεκτρονικών Εγκλημάτων είναι αρκετά δύσκολη και ιδιαίτερα χρονοβόρος η διαδικασία του εντοπισμού των «ηλεκτρονικών ιχνών». Μία έρευνα μπορεί να διαρκέσει από ένα μήνα έως και δύο χρόνια. Ο λόγος της μεγάλης διάρκειας είναι διότι οι

χρήστες του Διαδικτύου που ερευνώνται και που έχουν καταγγεληθεί στην υπηρεσία ότι έχουν διαπράξει μια αξιόποινη πράξη λαμβάνουν διάφορα διαδικτυακά μέτρα προστασίας έτσι ώστε ο εντοπισμός του να καθίσταται αρκετά δύσκολος.

Σε κάθε διαδικτυακή έρευνα γίνεται προσπάθεια εντοπισμού του «ηλεκτρονικού ίχνους» του δράστη, το οποίο για κάθε χρήστη του Ιντερνέτ είναι μοναδικό, και αποτελεί σημαντικό στοιχείο για την αποδεικτική διαδικασία στο δικαστήριο. Η λεγομένη ηλεκτρονική απόδειξη (electronic evidence) δεν ταυτίζεται με τα παραδοσιακά αποδεικτικά μέσα. Τα τελευταία, έχουν κατά κανόνα υλική υπόσταση και μπορούν να εντοπιστούν σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο. Αντίθετα, τα ηλεκτρονικά αποδεικτικά μέσα είναι ψηφιακά!

Σύμφωνα με τον Προϊστάμενο του Τμήματος Ηλεκτρονικού Εγκλήματος Αστυνομό Α' «ο σωστός συνδυασμός των Τεχνικών μέσων μαζί με τον ανθρώπινο παράγοντα είναι η χρυσή συνταγή για καλά αποτελέσματα. Εάν υπάρχουν τα τεχνολογικά μέσα (η/υ μαζί με λογισμικό) χωρίς την κατάλληλη εξειδίκευση του αστυνομικού προσωπικού, τότε τα αποτελέσματα δεν θα είναι τα αναμενόμενα. Στην υπηρεσία μας πιστεύω ότι υπάρχει η σωστή αναλογία σε τεχνικά μέσα και προσωπικό».

3.8 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΣΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΟΧΩΡΟ

- Το έγκλημα στον Κυβερνοχώρο είναι γρήγορο, διαπράττεται σε χρόνο δευτερολέπτων και πολλές φορές δεν το αντιλαμβάνεται ούτε το ίδιο το θύμα.

- Είναι εύκολο στην διάπραξή του, φυσικά για όσους το γνωρίζουν ,ενώ τα ίχνη που αφήνει είναι ψηφιακά..

- Για την τέλεσή του απαιτούνται άριστες και εξειδικευμένες γνώσεις.

- Μπορεί να διαπραχθεί χωρίς την μετακίνηση του δράστη, ο οποίος ενεργεί από το γραφείο ή το σπίτι του, μέσω του υπολογιστή του.

- Δίνει τη δυνατότητα σε άτομα με ιδιαιτερότητες όπως οι παιδόφιλοι (child pornography)να επικοινωνούν γρήγορα ή και σε πραγματικό χρόνο, χωρίς μετακίνηση, εύκολα, ανέξοδα, να βρίσκονται πολλοί μαζί στις ίδιες ομάδες συζητήσεως (news groups)ή μέσα σε chat rooms

- Οι 'εγκληματίες του Κυβερνοχώρου' πολλές φορές δεν εμφανίζονται με την πραγματική τους ταυτότητα , αποστέλλουν ηλεκτρονικά μηνύματα με ψευδή στοιχεία

- Είναι έγκλημα διασυνοριακό και τα αποτελέσματά του μπορεί να πραγματοποιούνται ταυτόχρονα σε πολλούς τόπους.

- Είναι πολύ δύσκολο να προσδιοριστεί ο τόπος τελέσεως του και επίσης είναι αρκετά δύσκολη η διερεύνηση και ο εντοπισμός του δράστη. Υπάρχει ενδεχόμενο ο δράστης να εντοπισθεί στην Α χώρα και τα αποδεικτικά στοιχεία μπορεί να βρίσκονται σε διαφορετική και απομακρυσμένη χώρα ή και να βρίσκονται ταυτόχρονα σε πολλές διαφορετικές χώρες..

- Η έρευνα απαιτεί κατά κανόνα συνεργασία δύο τουλάχιστον κρατών (του Κράτους στο οποίο έγινε αντιληπτό το αποτέλεσμα της

εγκληματικής συμπεριφοράς, και του κράτους όπου βρίσκονται τα αποδεικτικά στοιχεία). Περιπτώσεις εγκληματικής συμπεριφοράς στα όρια ενός μόνον κράτους είναι σπάνια.

- Η καταγραφή της εγκληματικότητας στον Κυβερνοχώρο δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα διότι ελάχιστες περιπτώσεις εγκλημάτων του Κυβερνοχώρου καταγγέλλονται διεθνώς. Κατά συνέπεια, το μέγεθος της εγκληματικότητας στο χώρο του Διαδικτύου είναι <ακόμα πιο σκοτεινό>, από ότι στον κοινό εγκληματικό χώρο.

3.5 ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΟΧΩΡΟ

Οι κίνδυνοι που μπορεί να αντιμετωπίσει ένα παιδί στο INTERNET είναι

PRIVACY: Τα παιδιά μπορεί να εμπιστεύονται το INTERNET και να παρέχουν προσωπικές πληροφορίες χωρίς ενδοιασμούς.

ΑΣΦΑΛΕΙΑ: όταν είναι online τα παιδιά μπορεί να εκτίθενται σε ιούς (κακόβουλα προγράμματα που προκαλούν βλάβες σε υπολογιστικά συστήματα) και hackers (άνθρωποι που προσπαθούν να εισβάλουν σε υπολογιστικά συστήματα).

ΑΝΑΡΜΟΣΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ: Τα παιδιά μπορεί να εκτεθούν σε υλικό που είναι ανάρμοστο και μπορεί να περιλαμβάνει πορνογραφία, διαφημιστικό υλικό, βία, εχθρότητα και εξτρεμιστικές ομάδες.

ONLINE ΑΠΑΤΕΣ: απάτες που πραγματοποιούνται online όπως γίνονται καί στον πραγματικό κόσμο, μόνο που οι απατεώνες συνήθως δεν ενδιαφέρονται για την ηλικία του ατόμου που εξαπατούν — ενδιαφέρονται μόνο για αυτά που θα αποκομίσουν.

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ: τα παιδιά μπορούν να εθιστούν στο internet και να αποκτήσουν προβλήματα όσο αφορά την

κοινωνικότητά τους με άλλους ανθρώπους είτε στο σχολείο είτε στο σπίτι.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ: Τα παιδιά μπορεί να εμπλακούν σε παράνομες online ενέργειες. Συνήθως δεν γνωρίζουν τα νομικά, ηθικά και δεοντολογικά θέματα.

IDENTITY THEFT: κάποιιο άλλο άτομο μπορεί να κλέψει την ταυτότητα ενός παιδιού και να εκτελέσει παράνομες online δραστηριότητες.

3.5.1 ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ

Ο βραχνάς της σεξουαλικής εκμετάλλευσης ανηλίκων πλακώνει και την Ελλάδα. Τα τελευταία τρία χρόνια έχουν εξιχνιαστεί 110 υποθέσεις τέτοιου είδους

Η πρόσφατη αποκάλυψη του μεγάλου κυκλώματος στο οποίο συμμετείχαν ανήλικοι μαθητές, γυναίκες, επιστήμονες, επιχειρηματίες και εκπαιδευτικοί έφερε και πάλι στην επιφάνεια το θέμα της διακίνησης υλικού παιδικής πορνογραφίας μέσω του Διαδικτύου που έχει πάρει ανεξέλεγκτες διαστάσεις σε όλον τον κόσμο.

Πρόκειται για μια τεράστια επιχείρηση καθώς ετησίως σε Παγκόσμιο επίπεδο ο τζίρος από την παράνομη δραστηριότητα φθάνει το ένα δισ. ευρώ. Κάθε δύο εβδομάδες οι αξιωματικοί της Δίωξης Ηλεκτρονικού εγκλήματος της Ασφαλείας Αττικής ανακαλύπτουν ιστοσελίδες με φωτογραφίες και βίντεο που δείχνουν γυμνά παιδιά. Το θέαμα σχεδόν πάντα τους σοκάρει. Οπως λένε, κάθε φορά ανακαλύπτουν όλο και πιο σκληρό περιεχόμενο.

Τα τελευταία τρία χρόνια στην Ελλάδα έχουν εξιχνιαστεί 110 υποθέσεις, εκ των οποίων οι 60 από το Καλοκαίρι του 2004 ως σήμερα.

Ατομα υπεράνω πάσης υποψίας, ακόμη και παντρεμένοι με παιδιά, εμπλέκονται στο κερδοφόρο <εμπόριο> φωτογραφιών με γυμνά παιδιά. Οκτώ στους δέκα κατηγορούμενους υποστηρίζουν ότι το κάνουν από το πάθος που έχουν για το γυμνό παιδικό κορμί. Ωστόσο δεν είναι λίγοι και εκείνοι που έχουν ως αποκλειστικό σκοπό την κερδοσκοπία, αδιαφορώντας για το περιεχόμενο των αρχείων ή αν πρόκειται για μικρά παιδιά. Το ποσό που αγγίζει ο τζίρος από την παράνομη δραστηριότητα αποτελεί δέλεαρ για παιδόφιλους αλλά και επιχειρηματίες που διαθέτουν έναντι τιμήματος τους αποθηκευτικούς χώρους που διαθέτουν για να αναπτυχθούν οι ιστοσελίδες με την παιδική πορνογραφία.

Βίντεο και φωτογραφίες με γυμνά παιδικά κορμιά κάνουν τον γύρω του κόσμου μέσω του internet. Πολλά από αυτά τα αρχεία δεν αποκλείεται να έχουν φωτογραφηθεί ή βιντεοσκοπηθεί στη χώρα μας.

Σύμφωνα με στοιχεία που έχουν προκύψει από τις εξιχνιάσεις υποθέσεων σε όλον τον κόσμο οι παιδόφιλοι προσεγγίζουν για να ικανοποιήσουν το πάθος τους συνήθως παιδιά και εφήβους από 12 ως 17 ετών. Παράλληλα οι διαχειριστές ιστοσελίδων με υλικό παιδικής πορνογραφίας χρησιμοποιούν ονομασία ηρώων κινουμένων σχεδίων για να παραπλανούν τους επισκέπτες και να εισέρχονται στα site τους.

Αξίζει να σημειωθεί ότι τα παιδιά ηλικίας από 7 ως 17 ετών απάντησαν σε ποσοστό 29% σε σχετικές έρευνες ότι θα ανέφεραν σε δωμάτια επικοινωνίας (chat rooms) τη διεύθυνση του σπιτιού τους, ενώ σε ποσοστό 14% απάντησαν ότι θα έδιναν χωρίς ενδοιασμούς σε ιστοσελίδες τη διεύθυνση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου τους. Επιπροσθέτως σε ποσοστό 90% τα παιδιά ηλικίας από 8 ως 16 ετών

ανέφεραν ότι κατά τη διάρκεια πλοήγησης στο ίντερνετ έχουν επισκεφθεί ιστοσελίδα με πορνογραφικό περιεχόμενο.

3.5.2 Ο ΠΑΙΔΟΦΙΛΟΣ ΤΗΣ ΔΙΠΛΑΝΗΣ ΠΟΡΤΑΣ

Οι εμπειρίες των αξιωματικών της Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος της Ασφαλείας Αττικής Αρμόδιοι αξιωματικοί της Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος της Ασφαλείας Αττικής που ασχολούνται με τη διερεύνηση υποθέσεων διακίνησης υλικού παιδική πορνογραφίας περιγράφουν μια εμπειρία που έζησαν πριν από μερικούς μήνες. Η εικόνα της μάνας που στα πρόσωπα των παιδιών που «πρωταγωνιστούσαν» σε δύο ερωτικά βίντεο αναγνώρισε σε κατάσταση σοκ τα δικά της, δεν πρόκειται να φύγει από το μυαλό τους, όσα χρόνια και αν περάσουν.

Τα όσα περιέγραψε μια 10χρονη είναι ανατριχιαστικά. Ο παιδόφιλος δεν ήταν κάποιος άγνωστος: ήταν συγγενής της οικογένειας.. Χρησιμοποιώντας διάφορα προσχήματα καλούσε το μικρό κορίτσι σπίτι του. Εκεί άνοιγε τη βιντεοκάμερα και την εξανάγκαζε να γδυθεί. Την έστηνε μπροστά στην κάμερα και απαιτούσε επιτακτικά να ποζάρει στις στάσεις που εκείνος της

υπαγόρευε. Το κοριτσάκι ντρεπόταν αλλά φοβόταν να αποκαλύψει στους γονείς του τα όσα συνέβαιναν στο σπίτι του συγγενή. Το ίδιο έκαναν και οι ανήλικες αδελφές της. Ανήμπορες να αντιδράσουν, εξαναγκάστηκαν και αυτές να υπακούσουν στις «εντολές» του.

Εκείνος, ο κλέφτης της παιδικής τους αθωότητας, έγραψε το υλικό αυτό σε δύο DVD για να τα βλέπει κάθε φορά που ήθελε να ικανοποιεί τις σεξουαλικές του ορέξεις. Ωστόσο η ελπίδα του να μην αποκαλυφθεί δεν διήρκεσε για πολύ. Αξιωματικοί της Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος της Ασφάλειας Αττικής βρήκαν το υλικό παιδικής πορνογραφίας κατά τη διάρκεια ερευνών για την εξάρθρωση κυκλώματος. Η ανάλυση των ψηφιακών δίσκων επιβεβαίωσε τους φόβους τους: τα ανήλικα παιδιά ήταν ελληνόπουλα.

3.5.3 ΠΟΙΟΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΠΑΙΔΟΦΙΛΟΙ

Όπως έλεγαν αξιωματικοί της Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος της Ασφάλειας Αττικής, από τους δέκα κατηγορούμενους για παιδική πορνογραφία οι οκτώ υποστηρίζουν ότι το κάνουν για να ικανοποιήσουν το πάθος τους για το παιδικό κορμί και οι δύο για κερδοσκοπία. Ψυχολόγοι αναφέρουν ότι πρόκειται κυρίως για οικογενειάρχες, άτομα υπεράνω πάσης υποψίας οικονομικά ευκατάστατοι, που το κάνουν έχοντας ενδεχομένως στο παρελθόν υποστεί κακοποίηση και τώρα αναζητούν τρόπους να επιβληθούν σε αδύναμα πλάσματα.

3.5.4 ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΑ ΑΡΡΩΣΤΗΜΕΝΑ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΑ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ

- Περίπου 3.000 άτομα στην Ελλάδα έχουν τέτοιο αρρωστημένο πορνογραφικό υλικό

- Οι αστυνομικοί βρήκαν βίντεο με βασανισμούς βρεφών και μικρών παιδιών!
- Σχηματίστηκαν 177 δικογραφίες και συνελήφθησαν 18 άτομα
- Ανάμεσα στους κατηγορούμενους υπάρχει εκπαιδευτικός και απόστρατος πιλότος

Εικόνες που σοκάρουν και δεν τις χωράει ο ανθρώπινος νους. Ασύλληπτα βασανιστήρια βρεφών, που πιθανότατα έβλεπαν για πρώτη φορά και οι άνδρες της δίωξης ηλεκτρονικού εγκλήματος. Σε κάποια από τα βίντεο, τα αρρωστημένα μέλη του κυκλώματος κάρφωναν βελόνες από σύριγγες στα γεννητικά όργανα βρέφους ηλικίας 8-9 μηνών. Ίδιες εικόνες και με μικρά παιδιά, ηλικίας μέχρι και 9 ετών. Όλα αυτά έφερε στο φως η επιχείρηση σφυροκόπημα.

Όπως ανακοινώθηκε από τον προϊστάμενο της Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος Αττικής, η επιχείρηση ξεκίνησε μετά από στοιχεία που προέκυψαν κατά τη διάρκεια Παγκόσμιας ψηφιακής έρευνας στο διαδίκτυο, από την οποία διαπιστώθηκε η εμπλοκή χρηστών του Ιντερνέτ από 170 χώρες σε 144.285 ηλεκτρονικά ίχνη.

Για τη χώρα μας διαπιστώθηκε η εμπλοκή, δηλαδή προμήθεια υλικού παιδικής πορνογραφίας 361 διαφορετικών ηλεκτρονικών ιχνών. Οι αρχές διαπίστωσαν πως 177 χρήστες είχαν διακινήσει στο διαδίκτυο σκληρότατο υλικό παιδικής πορνογραφίας, στο οποίο απεικόνιζαν πολύ μικρά παιδιά (νήπια) σε σεξουαλική δραστηριότητα με ενήλικους. Μάλιστα με βάση τα νέα λογισμικά που έχουν στη διάθεσή τους στη Δίωξη Ηλεκτρονικού Εγκλήματος υπολογίζεται ότι στην Ελλάδα υπάρχουν περί τα 3000 άτομα που διαθέτουν πορνογραφικό υλικό και μάλιστα πολλές φορές με άγριες και άρρωστες σκηνές με μικρά παιδιά και βρέφη

Η ηλεκτρονική ανάλυση και η έρευνα έδειξε, ότι οι δράστες διακινούσαν το υλικό από τις πόλεις της Αττικής, της Κρήτης, της Πρέβεζας, της Κέρκυρας, της Λευκάδας, του Μεσολογγίου, της Πάτρας, του Αιγίου, της Καλαμάτας, του Γαλαξιδίου, της Λιβαδειάς, της Θήβας της Μυκόνου, της Σύρου, της Ρόδου, της Μύλου, της

Πάρου, της Κως, της Λαμίας, της Θεσσαλονίκης, των Ιωαννίνων, της Άρτας, Της Καλαμαριάς, της Σκιάθου, του Βελεστίου, της Κατερίνης, της Καρδίτσας, της Μυτιλήνης, των Τρικάλων, των Σερρών, της Χαλκιδικής, της Νάουσας, της Αριδαίας, της Κοζάνης, της Πτολεμαΐδας, των Γρεβενών, της Καβάλας, του Κιλκίς, της Αλεξανδρούπολης, της Κομοτηνής, της Λάρισας, των Γρεβενών και της Ημαθίας.

Η αστυνομία συνέλαβε 18 άτομα, ενώ σχηματίστηκαν 177 δικογραφίες. Δύο από τους κατηγορούμενους έχουν απασχολήσει για ασέλγεια ανηλίκων .Ένας 52χρονος ελεύθερος επαγγελματίας, που είχε κατηγορηθεί για αποπλάνηση ανηλίκων κατ' εξακολούθηση, είχε στον υπολογιστή του αποθηκευμένα και ταξινομημένα τα προφίλ 650 κοριτσιών μέσα από το Hi5.

Ένας κατηγορούμενος επιχειρηματίας είχε νοικιάσει ακίνητο δίπλα από το σπίτι του, σε φροντιστήριο και παιδότοπο, προφανώς για να έχει κοντά τα παιδιά. ο συγκεκριμένος μάλιστα, σύμφωνα με αποκάλυψη του NewsIt είχε βάλει αγγελία προκειμένου να νοικιάσει το οίκημα και ζητούσε μόνο ότι ενοικιάζεται είτε για φροντιστήριο ή για παιδότοπο. Σύμφωνα με τους αστυνομικούς μάλιστα νοίκιαζε επίτηδες το συγκεκριμένο οίκημα για τέτοιου είδους χρήσεις προκειμένου να βρίσκεται πιο κοντά στα υποψήφια θύματά του.

Ανάμεσα στους κατηγορουμένους υπάρχει ένας εκπαιδευτικός, ένα απόστρατος πιλότος της Πολεμικής Αεροπορίας, ένας σκηνοθέτης, ένας σκιτσογράφος, επιχειρηματίες, ελεύθεροι επαγγελματίες, δημόσιοι και ιδιωτικοί υπάλληλοι. Σε μία έρευνα σε σπίτι κατηγορουμένου, πλησίασε τους αστυνομικούς μια ηλικιωμένη γυναίκα και ρώτησε ποιον ψάχνουν .Όταν οι αστυνομικοί της είπαν, η γυναίκας τους είπε <αυτός που ερευνάται έχει ασελήσει στην εγγονή μου>.Όταν ρωτήθηκε αν έχουν υποβάλλει μήνυση, τους απάντησε πως όχι γιατί τους εκβίαζε, κατέθεσαν όμως μήνυση τώρα.

Από τις μέχρι τώρα έρευνες, κατασχέθηκαν τριακόσιοι οκτώ 308 σκληροί δίσκοι Η/Υ, 39 φορητοί Η/Υ Και πλήθος ψηφιακών δίσκων cd-dvd συνολικής χωρητικότητας 211.000 GB

3.5.5 «ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΘΑΝΑΤΟΥ» για εφήβους σε δεκάδες ιστοσελίδες

Συναγερμός έχει σημάνει στην Αστυνομία για τις δεκάδες ιστοσελίδες με παιχνίδια θανάτου, που έχουν κατακλύσει το διαδίκτυο. Στις ιστοσελίδες αυτές δίνονται οδηγίες για Το <Παιχνίδι του πνιγμού>, που ήδη έχει παρασύρει δεκάδες εφήβους στον θάνατο.

Η νέα παράνοια του διαδικτύου έχει ήδη εκατοντάδες «χαμένους» παίκτες, εφήβους που είτε πέθαναν, είτε έμειναν με μόνιμη εγκεφαλική παράλυση. Το choking game μπορεί να είναι και ομαδικό και μοναχικό «παιχνίδι». Και στις δύο περιπτώσεις ο στόχος είναι η δήθεν ευφορία του παίκτη, στα όρια μεταξύ θανάτου και επιστροφής στη ζωή.

Σύμφωνα με την Αστυνομία, δεκάδες διαδικτυακές διευθύνσεις και στη χώρα μας κατατοπίζουν τους εφήβους για τους τρόπους μετάβασης στα όρια ζωής αυτά. Ο προϊστάμενος της Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος αποκάλυψε την ύπαρξη περίπου 10 ιστοσελίδων στο διαδίκτυο, που προτρέπουν τα παιδιά στη βία, τους υποδεικνύουν τον τρόπο και τα παρακινούν σε παράτολμες ενέργειες.

Οι συγκεκριμένες ιστοσελίδες έχουν πολλή υψηλή επισκεψιμότητα τόνισε ο κ. Σφακιανάκης, προειδοποιώντας τους γονείς να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί όταν αφήνουν τα παιδιά τους να σερφάρουν στο internet.

Παγκοσμίως έχει ξεκινήσει μια καμπάνια ενημέρωσης των γονέων για τα Παιχνίδια του θανάτου, από γονείς που έχασαν τα παιδιά τους δίπλα τους, στο δωμάτιο τους, στην τουαλέτα του σπιτιού τους.

Πόρτες ερμητικά κλειστές, σημάδια στο λαιμό και αλλαγές συμπεριφοράς είναι μερικά μόνο απ' τα σημάδια που θα πρέπει να κινητοποιούν τους ανυποψίαστους γονείς.

3.5.6 ΠΑΡΑΠΛΑΝΗΤΙΚΕΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ

Η προώθηση των συγκεκριμένων site γίνεται ως επί το πλείστον μέσω chat rooms, ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και ομάδων συζήτησης (newsgroup). Σχεδόν ποτέ δεν καταχωρούνται οι ιστοσελίδες στις μηχανές αναζήτησης (search engines) Στη συνέχεια ο διαχειριστής της ιστοσελίδας με το παράνομο υλικό στέλνει μέσω e-mail την ηλεκτρονική διεύθυνση που σπανίως περιλαμβάνει λέξη σχετικά με παιδική πορνογραφία. Επίσης έχει διαπιστωθεί ότι μικρά παιδιά τη στιγμή που συμμετέχουν σε συζητήσεις στα δωμάτια επικοινωνίας ή στο e-mail τους δέχονται διαφημιστικά μηνύματα τέτοιων ιστοσελίδων.

Οι επισκέψεις που δέχονται καθημερινά οι ιστοσελίδες με υλικό παιδικής πορνογραφίας είναι χιλιάδες. Ανάμεσα στους επισκέπτες και μικρά παιδιά που οδηγούνται από την περιέργεια να ανακαλύψουν την ιστοσελίδα που τους έχει προτείνει ένας άγνωστος. Είναι χαρακτηριστικό ότι πολλά από τα παιδιά αυτά μόλις αντιλαμβάνονται το περιεχόμενο των ιστοσελίδων δεν αλλάζουν αμέσως σελίδα αλλά από περιέργεια την εξερευνούν. Στην αρχική σελίδα ο επισκέπτης βλέπει φωτογραφίες που αποτελούν <μαγνήτη> για τους παιδόφιλους.

Όποιος ενδιαφέρεται να μπει πιο βαθιά και να ανακαλύψει τον ηλεκτρονικό παράδεισο των παιδόφιλων πρέπει να καταβάλει διάφορα χρηματικά ποσά που ξεκινούν από 50 ως 60 ευρώ. Η καταβολή γίνεται αφού δώσουν τον αριθμό της πιστωτικής κάρτας τους. Όταν γίνει αυτόματα η πίστωση των χρημάτων στον διαχειριστή της ιστοσελίδας, παρέχεται ένας κωδικός πρόσβασης, το «κλειδί» για

τα αρχεία. Επίσης για να επισπεύδουν τον χρόνο αναπαραγωγής και καταχώρισης των αρχείων στα site οι παιδόφιλοι χρησιμοποιούν πλέον τις κάμερες υπολογιστών.

3.6 ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

✚ Εξηγείτε στους γονείς σας τις εμπειρίες σας Κατά την περιπλάνησή σας στο Διαδίκτυο.

✚ Πάντα να μιλάτε στους γονείς σας ή σε κάποιον ενήλικα για εικόνες ή κείμενα που βρήκατε στο Διαδίκτυο και σας ανησυχούν ή σας φοβίζουν.

✚ Διαφυλάσσετε τις προσωπικές σας Πληροφορίες. Ποτέ μην δίνετε τόνομα σας, την διεύθυνση σας, την διεύθυνση και το όνομα του σχολείου σας, το τηλέφωνο σας, φωτογραφίες σας σε αγνώστους που συναντάτε στο Διαδίκτυο ακόμη και αν σας το ζητήσουν.

✚ Κρατάτε τον κωδικό εισόδου στον υπολογιστή σας μυστικό. Είναι σαν το κλειδί του σπιτιού σας που δεν θα το δανείζετε σε κανέναν.

✚ Μόνο με την άδεια και την παρουσία των γονιών σας μπορείτε να συμφωνήσετε να συναντήσετε κάποιον/κάποια που γνωρίσατε στο Διαδίκτυο.

✚ Προσέχετε όταν μιλάτε διαμέσου chat rooms ή e-mail. Διακόψτε τη συνομιλία όταν κάποιος σας κάνουν να νιώθετε άβολα.

✚ Μην εμπιστεύεστε ότι διαβάζετε στο Διαδίκτυο. Μάθετε να βλέπετε το περιεχόμενο με κριτικό μάτι.

3.7 ΤΑ ΣΗΜΑΔΙΑ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Η συμπεριφορά των παιδιών στον έξω κόσμο μπορεί να αλλάξει αν κινδυνεύουν online τα παιδιά συνήθως παρουσιάζουν επικίνδυνα σημάδια και αν οι γονείς τα λάβουν υπ' όψιν τους, μπορεί να αποφευχθούν σοβαρά προβλήματα.

Ελέγξτε για τα ακόλουθα αν θεωρείτε ότι το παιδί σας κινδυνεύει online

1. Περνάει μεγάλο διάστημα μπροστά στον υπολογιστή: μία ένδειξη ότι το παιδί έχει ανακαλύψει ένα χώρο στο internet που παρέχει ενθουσιασμό ή κίνδυνο.

2. Ελαχιστοποιεί το παράθυρο στην οθόνη κάθε φορά που πλησιάζετε: αυτό το είδος συμπεριφοράς μπορεί να υποδείξει ότι έχει εμπλακεί με ανάρμοστο περιεχόμενο όπως πορνογραφία ή βίαιο υλικό.

3. Περνά αρκετό χρόνο μόνο του online το παιδί μπορεί να δημιουργήσει online σχέσεις.

4. Υπερβολική χρήση των chat rooms και του instant messaging η χρήση του υπολογιστή για επικοινωνία είναι παρόμοια με αυτή του τηλεφώνου. Έχετε υπ' όψιν σας ότι το παιδί σας μπορεί να συνομιλεί με ξένους που μπορεί να είναι ενήλικες με καχύποπτα κίνητρα.

5. Υπερβολική χρήση άλλης τεχνολογίας: το παιδί μπορεί ξαφνικά να αρχίσει να σκανάρει φωτογραφίες, να αντιγράφει δισκέτες, dvd και cd's .Ελέγξτε εάν είναι απλά διασκέδαση ή κάτι πιο σοβαρό.

3.7.1 ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ

- Κρατήστε τον ηλεκτρονικό υπολογιστή σε χώρους όπως το σαλόνι και όχι σε υπνοδωμάτια. Ασχοληθείτε με τον τρόπο που δουλεύει το Διαδίκτυο και αφιερώστε χρόνο να περιηγηθείτε μαζί με τα παιδιά σας στον Κυβερνοχώρο και μάθετε από αυτά
- Σιγουρευτείτε ότι τα παιδιά σας είναι ενήμερα, ότι πρέπει να ανησυχούν για αγνώστους που συναντούν μέσω του ηλεκτρονικού υπολογιστή. Όπως ακριβώς είμαστε ανήσυχοι όταν άγνωστοι χτυπάνε την πόρτα του σπιτιού μας, έτσι δεν πρέπει τα παιδιά να δίνουν προσωπικές πληροφορίες για τους εαυτούς τους.
- Να είστε ιδιαίτερα προσεχτικοί όταν τα παιδιά χρησιμοποιούν τα chat rooms (δωμάτια συνομιλίας), χωρίς την επίβλεψη σας. Μην αφήσετε τα παιδιά σας να συναντήσουν κάποιον που γνώρισαν μέσω του Διαδικτύου χωρίς να είστε και εσείς μαζί.

- Ενθαρρύνετε τα παιδιά σας να προτιμούν τις ιστοσελίδες που εσείς θέλετε και όχι αυτές που θεωρείτε ανάρμοστες.
- Συζητήστε με τα παιδιά σας για την ασφάλεια του Διαδικτύου. Συζητώντας τους μελλοντικούς κινδύνους μέσω του Διαδικτύου με τα παιδιά χρειάζεται να δείξετε ευαισθησία και έγνοια έτσι ώστε να κατανοήσουν και τα ίδια τους κινδύνους.
- Γνωρίστε ποιους πρέπει να ενημερώσετε και εν ανάγκη να καταγγείλετε σε περίπτωση που συναντήσετε βλαβερό και παράνομο περιεχόμενο στο Διαδίκτυο.
- Εγκαταστήσετε στον υπολογιστή σας κάποιο λογισμικό φίλτρο που απαγορεύει την προσπέλαση σε συγκεκριμένες σελίδες του Διαδικτύου.

3.8 ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΟ ΤΟΙΧΟΣ-ΛΟΓΙΣΜΙΚΑ ΦΙΛΤΡΑ

Ένα φίλτρο είναι ένα πακέτο λογισμικού το οποίο μπορεί να αποκλείσει την προσπέλαση σε τόπους του Κυβερνοχώρου με παράνομο ή επιβλαβές περιεχόμενο.

Η αποτελεσματικότητα ενός φίλτρου εξαρτάται από την επινοητικότητα του λογισμικού καθώς και από το πόσο ανανεωμένες είναι οι λίστες με τους απαγορευμένους τόπους. Διαφορετικά φίλτρα είναι αποτελεσματικά στο να αποκλείουν την πρόσβαση σε τόπους με διαφορετικό περιεχόμενο. Για παράδειγμα, κάποιο φίλτρο μπορεί να είναι πιο αποτελεσματικό στο να αποκλείει την πρόσβαση σε τόπους με πορνογραφικό περιεχόμενο, ενώ κάποιο άλλο να είναι πιο αποτελεσματικό σε περιεχόμενο με βία η ρατσισμό.

Κάποιοι από τους παροχείς υπηρεσιών 'Ιντερνετ έχουν ήδη εγκαταστήσει λογισμικά φίλτρα στις υπηρεσίες τους. Σε αυτή την περίπτωση δεν είναι αναγκαία η εγκατάσταση άλλων φίλτρων.

3.9 ΠΡΟΣΦΑΤΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Στην ελληνική επικράτεια από το έτος 2001 έως και το τέλος του 2007 έχουν εξιχνιαστεί πάνω από 60 υποθέσεις διακίνησης παιδικής πορνογραφίας. Μόνο τους τελευταίους 15 μήνες το Σώμα Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος της Ασφάλειας Αττικής έφερε στο φως πάνω από 30 τέτοιες υποθέσεις ενώ από τους 95 συνολικά κατηγορούμενους οι 47 έχουν συλληφθεί.

Στη συνέχεια παραθέτουμε κάποιες από τις πιο πρόσφατες και ενδιαφέρουσες, κατά την άποψή μας υποθέσεις από αυτές που εξιχνιάστηκαν από το Τμήμα Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος

α) Στην Αθήνα, την 19-3-2005 σχηματίστηκε δικογραφία σε βάρος ενός 15χρονου μαθητή ο οποίος διακινούσε από τις 18-2-2005 μέσω προγράμματος internet, υλικό παιδικής πορνογραφίας με μικρά παιδιά σε σεξουαλική δραστηριότητα με ενήλικους.

Στην οικία του βρέθηκε και κατασχέθηκε ένα cd-rom με το διακινηθέν υλικό, ενώ ο ίδιος αποδέχτηκε τις σε βάρος του κατηγορίες και απέδωσε την συμπεριφορά του αυτή σε προσπάθεια

εντυπωσιασμού των συνομιλήκων του. Ο ανήλικος δεν συνελήφθη, ελλείπει της αυτοφώρου διαδικασίας.

β) Στην Αθήνα, την 12-4-2005 συνελήφθη ένας 40χρονος κατηγορούμενος για αδικήματα διαπραττόμενα μέσω διαδικτύου, ανάμεσα στα οποία και διακίνηση παιδικού πορνογραφικού υλικού. Ο συλληφθείς, μέσω διαδικτυακών διευθύνσεων του εξωτερικού με χρήση πιστωτικής κάρτας, τα στοιχεία της οποίας είχε υποκλέψει, διακινούσε παγκοσμίως με σκοπό το κέρδος, τουλάχιστον από το έτος 1999, στο χώρο του διαδικτύου υλικό παιδικής πορνογραφίας με φωτογραφίες στις οποίες απεικονίζονταν ανήλικα πρόσωπα ηλικίας από 4 ετών περίπου σε άσεμνες στάσεις και σεξουαλική δραστηριότητα μεταξύ τους καθώς και με ενήλικα πρόσωπα.

Στην οικία του συλληφθέντος βρέθηκαν και κατασχέθηκαν ανάμεσα στα άλλα, ένας σκληρός δίσκος Η/Υ μία ψηφιακή φωτογραφική μηχανή και πλήθος δισκετών και ψηφιακών δίσκων cd και dvd με σκληρό υλικό παιδικής πορνογραφίας. Από την έρευνα προέκυψε ότι ο κατηγορούμενος είχε αγοράσει αποθηκευτικό χώρο σε ιστοσελίδες του εξωτερικού των οποίων γνώριζε τους κωδικούς πρόσβασης, ώστε ανά πάσα στιγμή να έχει την δυνατότητα να προσθαιρέσει υλικό σ αυτές, ενώ κατείχε σκληρότατο υλικό παιδικής πορνογραφίας, του οποίου ερευνάται το ενδεχόμενο παραγωγής στην χώρα μας.

γ) Στην Αθηνά, την 19-4-2005, συνελήφθη ένας 45χρονος, κατηγορούμενος για διακίνηση υλικού παιδικής πορνογραφίας μέσω διαδικτύου, αποπλάνηση ανηλίκων και ασέλγεια μεταξύ συγγενών. Ο ανωτέρω μέσω δικτυακών διευθύνσεων του εξωτερικού, με χρήση πιστωτικής κάρτας, διακινούσε με σκοπό το κέρδος, τουλάχιστον από διετίας, στο χώρο του διαδικτύου υλικό παιδικής πορνογραφίας με φωτογραφίες στις οποίες απεικονίζονταν ανήλικα πρόσωπα νηπιακής-βρεφικής ηλικίας σε άσεμνες στάσεις και σεξουαλική

δραστηριότητα με ενήλικα πρόσωπα. Σε έρευνα που έγινε στην οικία του κατηγορουμένου βρέθηκαν και κατασχέθηκαν ένας σκληρός δίσκος H/Y δύο βιντεοκάμερες, εκατόν πενήντα ψηφιακοί δίσκοι με σκληρότατο υλικό παιδικής πορνογραφίας, πέντε βιντεοκασέτες vhs, πέντε κασέτες βιντεοκάμερας και τέσσερις εκτυπωθείσες σελίδες με σκληρό υλικό παιδικής πορνογραφίας.

Από την έρευνα προέκυψε ότι ο κατηγορούμενος είχε αγοράσει αποθηκευτικό χώρο σε ιστοσελίδες του εξωτερικού, των οποίων γνώριζε τους κωδικούς πρόσβασης, ώστε ανά πάσα στιγμή να έχει την δυνατότητα να αναρτήσει υλικό, ενώ από τριετίας τουλάχιστον, ασελγούσε σε βάρος της 10χρονης κόρης του και μίας συνομήλικης φίλης της, βιντεοσκοπώντας τις παράλληλα και διακινώντας τις φωτογραφίες τους στο διαδίκτυο.

δ) Στην Αθήνα, την 6-5-2005, συνελήφθη ένας 35χρονος για διακίνηση υλικού παιδικής πορνογραφίας μέσω διαδικτύου και παράβαση του Νόμου Περί προστασίας Προσωπικών δεδομένων. Ο ανωτέρω, όπως και οι προηγούμενοι συλληφθέντες, διακινούσε παγκοσμίως στο χώρο του διαδικτύου και σε απροσδιόριστο αριθμό προσώπων μέσω δικτυακών διευθύνσεων του εξωτερικού, με χρήση πιστωτικής κάρτας και με σκοπό το κέρδος, από το έτος 2003 τουλάχιστον, υλικό παιδικής πορνογραφίας με φωτογραφίες, στις οποίες απεικονίζονταν ανήλικα πρόσωπα νηπιακής βρεφικής ηλικίας, σε άσεμνες στάσεις και σε σεξουαλική δραστηριότητα με ενήλικα πρόσωπο.

Σε έρευνα που έγινε σε κατάστημα το οποίο διατηρούσε ο κατηγορούμενος βρέθηκαν και κατασχέθηκαν ανάμεσα στα άλλα και ένας σκληρός δίσκος H/Y ένας φορητός H/Y η πιστωτική κάρτα με την οποία γινόταν η διακίνηση, πλήθος εγγράφων αποδεικνυόντων διαδικτυακές συναλλαγές με πιστωτική κάρτα και οκτώ cd-rom με υλικό παιδικής πορνογραφίας.

Από επεξεργασία του ηλεκτρονικού μέρους των κατασχεθέντων, διαπιστώθηκε ότι περιείχετο σε αυτό, σκληρό υλικό παιδικής πορνογραφίας, με νήπια εικονιζόμενα σε σεξουαλική δραστηριότητα με ενήλικα πρόσωπα.

ε) Την 18-10-2005, στα πλαίσια αστυνομικής επιχείρησης με την κωδική ονομασία <storm> σχηματίστηκε δικογραφία σε βάρος είκοσι Ελλήνων χρηστών του διαδικτύου, πέντε εκ των οποίων συνελήφθησαν στα όρια του αυτοφώρου, κατηγορούμενοι μεταξύ άλλων και για πορνογραφία ανηλίκων κατ' εξακολούθηση. Από ψηφιακή έρευνα, η οποία διήρκησε έξι μήνες προέκυψε, ότι χρήστες του διαδικτύου διακινούσαν τουλάχιστον από το έτος 2004 στο internet από κερδοσκοπία σκληρότατο υλικό παιδικής πορνογραφίας, στο οποίο απεικονίζονταν πολύ μικρά παιδιά, σε ανατριχιαστική σεξουαλική δραστηριότητα με ενήλικούς ακόμη και με ζώα, γεγονός πρωτόγνωρο για τα ελληνικά δεδομένα.

Η ηλεκτρονική ανάλυση και έρευνα έδειξε ότι το κύκλωμα δρούσε, διακινώντας το υλικό από τις πόλεις της Αθήνας, της Λάρισας της Ελευσίνας, της Νάουσας, της Θεσσαλονίκης, της Δράμας, της Βέροιας, των Σερρών, του Αγίου Νικολάου και των Χανίων Κρήτης. Από έρευνα στις ανωτέρω πόλεις προέκυψε ότι οι τέσσερις τουλάχιστον εκ των δραστών, αποτελώντας δομημένη ομάδα με διαρκή δράση, διατηρούσαν εταιρία παροχής τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών και επιπλέον διατηρούσαν απομακρυσμένο κεντρικό υπολογιστή (server) αποθηκεύοντας ιστοσελίδες (hosting) και φιλοξενώντας υλικό παιδικής πορνογραφίας, το οποίο ανανέωναν και συντηρούσαν, αποσκοπώντας στον προσπορισμό παράνομου περιουσιακού οφέλους. Στην υπόθεση εμπλέκονται και τρεις ανήλικοι μαθητές .

Ο διαδικτυακός τόπος, αλλά και ο τρόπος του διακινηθέντος παιδικού πορνογραφικού υλικού, μαρτυρούν ότι οι δράστες, ενεργούσαν για την διακίνηση και πώληση των εν λόγω αρχείων με

συγκεκριμένα προγράμματα και με ανταλλαγή αυτών. ο χρήστης του ιντερνετ, μέσω αυτών των προγραμμάτων, μπορούσε να πουλήσει ή να παραλάβει ένα αρχείο παιδικής πορνογραφίας χωρίς να είναι απαραίτητη η παρουσία άλλου χρήστη στο διαδίκτυο.

Βασική προϋπόθεση όμως, ήταν η σύνδεση του Η/Υ στο ιντερνετ, καθόσον η πληρωμή γινόταν με πιστωτική κάρτα και τα χρήματα πιστώνονταν αυτόματα στον πωλητή. Από τις διενεργηθείσες έρευνες, κατασχέθηκαν είκοσι σκληροί δίσκοι Η/Υ, τρεις φορητοί Η/Υ, οκτώ βιβλιάρια διαφόρων τραπεζών, είκοσι πιστωτικές κάρτες και πλήθος cd-rom που περιείχαν σκληρό υλικό παιδικής πορνογραφίας.

στ) Στην Αθήνα την 6-4-2006 συνελήφθη από το Τμήμα Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος της Διεύθυνσης Ασφάλειας Αττικής, 37χρονος άντρας, για διευκόλυνση ακολασίας τρίτων και παράβαση των σχετικών με την παιδική πορνογραφία διατάξεων του Π.Κ. Συγκεκριμένα, ο συλληφθείς προσέφερε μέσω του Διαδικτύου ερωτικές υπηρεσίες έναντι αμοιβής σε νεαρές γυναίκες, δημοσιεύοντας επίσης σε σχετική ιστοσελίδα τιμοκατάλογο με τις προσφερόμενες υπηρεσίες.

Σε έρευνα που έγινε στην οικία του, βρέθηκαν και κατασχέθηκαν ανάμεσα στα άλλα ένας ηλεκτρονικός υπολογιστής, σελίδες με διαφημιστικά φυλλάδια, πλήθος αρχείων άσεμνου υλικού, σε ένα εκ των οποίων εικονίζεται γυμνό ανήλικο κορίτσι. Ο συλληφθείς οδηγήθηκε με τη σε βάρος του σχηματισθείσα δικογραφία ενώπιον του κ. Εισαγγελέα Πρωτοδικών Αθηνών.

ζ) Στη Χαλκίδα την 10-11-2006 συνελήφθη από αστυνομικούς του Τμήματος Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος της Ασφάλειας Αττικής, 32χρονος Έλληνας καθηγητής Φυσικής, που ζούσε και εργαζόταν στη Γερμανία, ο οποίος είχε δημιουργήσει ιστοσελίδα με σκληρότατο υλικό παιδικής πορνογραφίας, το οποίο διακινούσε μέσω δικτυακών διευθύνσεων με σκοπό το κέρδος. Τα ίχνη του

εντοπίστηκαν ύστερα από ψηφιακή ανάλυση και οδήγησαν τους αστυνομικούς στη Θεσσαλονίκη, όπου βρισκόταν η (<βάση>) της ιστοσελίδας του και στη Χαλκίδα, όπου συνελήφθη ο ίδιος.

Στην ιστοσελίδα που διατηρούσε, ο καθηγητής διαφήμιζε στους επισκέπτες άλλες ιστοσελίδες σκληρού παιδικού πορνογραφικού υλικού, με πρωταγωνιστές ανήλικα παιδιά, ηλικίας από 5 έως 10 χρόνων.

Προκειμένου να έχουν πρόσβαση στο υλικό, οι πελάτες έπρεπε είτε να πληρώσουν με πιστωτική κάρτα είτε να τηλεφωνήσουν σε ροζ γραμμές του εξωτερικού για να τους παρασχεθεί κωδικός πρόσβασης. Η χρέωση των γραμμών αυτών, που γινόταν μέσω dialer, κόστιζε από 5 έως 7 ευρώ το λεπτό.

Όπως έχει προκύψει από τις έρευνές πρόκειται για μέλος διεθνούς κυκλώματος και γι αυτό το λόγο έχει ειδοποιηθεί και η Ιντερπόλ, προκειμένου να εντοπιστούν οι ιδιοκτήτες των ιστοσελίδων, οι οποίες διαφημιζόνταν στο δικό του site, αλλά και τυχόν άλλοι συνεργοί του στη Γερμανία, όπου ζούσε και εργαζόταν.

η) Στις 10-10-2007 απαγγέλθηκαν κατηγορίες εναντίον πέντε Ελλήνων ηλικίας από 35-60 χρόνων, κατοίκων Αθηνών και επαρχιακών πόλεων -δεν συνελήφθησαν λόγω παρέλευσης του αυτοφώρου- μελών διεθνούς κυκλώματος παιδικής πορνογραφίας. οι οποίοι, σύμφωνα με την Αστυνομία εμπλέκονται σε υπόθεση διακίνησης βίντεο σκληρότατου παιδικού πορνογραφικού υλικού, η οποία εξιχνιάστηκε πριν από λίγους μήνες στην Ιταλία.

Ο Ιταλός, ο οποίος φέρεται ως ο εγκέφαλος αυτής της επιχείρησης, κατηγορείται ότι μαγνητοσκοπούσε τα βίντεο αυτά σε αυτοσχέδια στούντιο της Ανατολικής Ευρώπης και τα διακινούσε σε ιστοσελίδες σχετικού περιεχομένου σε διάφορες χώρες του κόσμου.

Αμέσως μετά τη σύλληψή του, η Europol οργάνωσε επιχείρηση με το κωδικό όνομα «koala» και ξεκίνησαν οι αναζητήσεις εντοπισμού

παιδοφίλων σε τουλάχιστον 20 χώρες του κόσμου. Θύματά του κυκλώματος υπήρξαν ανήλικα κορίτσια και αγόρια, ηλικίας από 3 έως 8 χρόνων, που σε κάποιες περιπτώσεις υφίσταντο ακόμη και βιασμούς

ΣΥΝΟΨΗ 4^{ου} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Στο κεφάλαιο αυτό θα αναφερθούμε σε μια νέα απειλή που τα τελευταία χρόνια έχει πάρει μεγάλες διαστάσεις και εκφράζεται μεταξύ παιδιών και εφήβων με τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας και κοινωνικοποίησης που καλείται ηλεκτρονικός σχολικός εκφοβισμός. Έχει διαπιστωθεί πως τα θύματα του Η.Σ.Ε έχουν αρκετά κοινά σημεία ως προς το προφίλ της προσωπικότητάς τους. Ακόμα αναφέρουμε συμβουλές και συστάσεις για το θύμα όταν αυτό υποβάλλεται στον εκφοβισμό καθώς και τον ρόλο των γονιών για την σωστή αντιμετώπιση της ηλεκτρονικής παρενόχλησης.

4. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΣ ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ-ΜΙΑ ΝΕΑ ΑΠΕΙΛΗ-

Η σχολική επιθετικότητα που εκφράζεται μεταξύ παιδιών και εφήβων και η ακόλουθη ταπείνωση των θυμάτων δεν αποτελούν πρωτόγνωρη εικόνα της κοινωνικής μας πραγματικότητας. Αντίθετα,

όλοι λίγο-πολύ έχουμε υπάρξει μάρτυρες εκδήλωσης αντίστοιχων συμπεριφορών ήδη από τα σχολικά μας χρόνια.

Ορίζοντας, λοιπόν, αυτό τον εκφοβισμό θα μπορούσαμε να πούμε πως είναι μια επιθετική, εμπρόθετη πράξη ή συμπεριφορά, μια συστηματική κατάχρηση εξουσίας που εκδηλώνεται από ένα άτομο ή μια ομάδα ατόμων σε επαναλαμβανόμενη βάση ενάντια σε ένα θύμα που δεν μπορεί να υπερασπιστεί εύκολα τον εαυτό του. Έτσι, μπορεί να λάβει διάφορες μορφές μεταξύ των οποίων η σωματική επίθεση, ο συναισθηματικός εκφοβισμός και η λεκτική βία.

Ωστόσο, με την ευρεία πλέον χρήση των ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας και κοινωνικοποίησης, η επιθετικότητα μεταξύ συνομηλίκων εκτείνεται πέρα από την οικεία σε όλους έκφρασή της. Πόσο μας έχει απασχολήσει, όμως, το γεγονός πως αυτά τα νέα μέσα γίνονται όπλα στα χέρια νέων που επιδιώκουν τη συναισθηματική εκμηδένιση των συνομηλίκων τους. Ένας νέος όρος έρχεται να επαναπροσδιορίσει τον παραδοσιακό σχολικό εκφοβισμό και να του προσδώσει καινούργια μορφή.

4.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ

Ως ηλεκτρονικός σχολικός εκφοβισμός ορίζεται η χρήση πληροφοριών και μέσων επικοινωνίας από ένα παιδί ή έφηβο ή μία ομάδα παιδιών ή εφήβων που, με επαναλαμβανόμενα εχθρική συμπεριφορά, επιδιώκουν να βλάψουν κάποιον συνομήλικό τους απειλώντας, παρενοχλώντας, χλευάζοντας, συκοφαντώντας τον ή αποκλείοντάς τον κοινωνικά.

Σε αντίθεση με τον έως τώρα γνωστό σχολικό εκφοβισμό, ο ηλεκτρονικός θεωρείται σοβαρότερος, αφενός μεν γιατί το θύμα αδυνατεί να απαλλαχθεί από αυτόν αλλά και να ταυτοποιήσει το θύτη,

αφετέρου δε γιατί η τεχνολογία επιτρέπει στο θύτη να παρενοχλεί το θύμα ανώνυμα 24 ώρες το 24 επτά ημέρες την εβδομάδα.

Παράλληλα, ο θύτης μπορεί στην πραγματικότητα να μη γνωρίζει προσωπικά το θύμα, αλλά να λειτουργεί ως ενδιάμεσος εκτελώντας εντολές άλλων που δρομολογούν τον εκφοβισμό. Αυτό που δε διαφοροποιεί τα δύο είδη εκφοβισμού είναι πως έχουν την ίδια πρόθεση, καθώς αποσκοπούν στο να τρομάξουν το θύμα.

Στην Ελλάδα, έρευνα που πραγματοποιήθηκε για λογαριασμό της ευρωπαϊκής δράσης safe net home σε 450 μαθητές αποκάλυψε πως το 54% εξ αυτών έχουν υπάρξει θύματα ηλεκτρονικού εκφοβισμού και πάνω από το ¼ έχει δεχθεί έντονη παρενόχληση και εκβιασμό. Παράλληλα, το 40% των θυμάτων δεν γνώριζαν ποιος τους παρενοχλούσε ηλεκτρονικά.

Τα μέσα που χρησιμοποιούν οι νέοι θύτες είναι η ηλεκτρονική αλληλογραφία, τα άμεσα μηνύματα, οι ομάδες κοινωνικής δικτύωσης (όπως το facebook και το twitter κ.ά.), τα chat rooms οι ιστοσελίδες και τα κινητά τηλέφωνα.

Έτσι, ο εκφοβισμός πορεί να λάβει μορφή λεκτική ή γραπτή, ανάλογα με το ηλεκτρονικό μέσο που χρησιμοποιείται.

Ανάλογα, αυτή η ηθελημένη δραστηριότητα δύναται να πάρει διάφορες μορφές, όπως η παρενόχληση με επαναλαμβανόμενα αγενή, απειλητικά, ενοχλητικά και προσβλητικά μηνύματα προς το θύμα.

Η δυσφήμιση/συκοφαντία συχνά περιλαμβάνει τη δημιουργία και προώθηση σε άλλους ιστοσελίδων ή βίντεο με χλευαστικό περιεχόμενο που αφορά στο θύμα. Σε άλλες περιπτώσεις, ο θύτης ενδέχεται να έχει παρεισφρήσει στην ηλεκτρονική αλληλογραφία του θύματος και να τη χρησιμοποιεί εναντίον του με σκοπό να βλάψει την εικόνα και τις φιλίες του.

Άλλες μορφές του ηλεκτρονικού σχολικού είναι η έκθεση προσωπικών πληροφοριών και φωτογραφιών του θύματος σε άλλους χωρίς την έγκρισή του και ο αποκλεισμός του από ηλεκτρονικές ομάδες συζήτησης (chat rooms)

Το υβριστικό ή απειλητικό περιεχόμενο των σχολίων ίσως σχετίζεται με τη θρησκεία, το φύλο, την εθνικότητα ή οποιοδήποτε σημείο διαφορετικότητας του θύματος σε σχέση με το θύτη.

Ένα κρίσιμο ερώτημα που προκύπτει προσεγγίζοντας αυτό το φαινόμενο είναι τα αίτια που σπρώχνουν νέους ανθρώπους να δρουν ενάντια σε συνομηλίκους τους κατά αυτόν τον τρόπο. Ένας λόγος είναι πως κινητοποιούνται εναντίον τους λόγω συναισθημάτων θυμού, απογοήτευσης και τάσεων εκδίκησης.

Επίσης, ενδέχεται να εκφοβίζουν για να γελάσουν, να διασκεδάσουν ή να καταπολεμήσουν την ανία τους. Παράλληλα, ο ψυχολογικός βασανισμός στον οποίο υποβάλλουν τα θύματά τους ενισχύει το εγώ τους και τρέφει τη δίψα τους για εξουσία και επιβολή. Επίσης ενδέχεται αρκετοί θύτες να είναι οι ίδιοι θύματα εκφοβισμού στο σχολείο και μέσω της τεχνολογίας και της ανωνυμίας που αυτή προσφέρει να επιδιώκουν την ψευδαίσθηση πως είναι ισχυρότεροι από τους βασανιστές τους.

4.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΘΥΜΑΤΟΣ

Έχει διαπιστωθεί πως τα θύματα του ηλεκτρονικού σχολικού εκφοβισμού έχουν αρκετά κοινά σημεία ως προς το προφίλ της προσωπικότητάς τους:

- ❖ Έχουν χαμηλή αυτοπεποίθηση

- ❖ Είναι άτομα εσωστρεφή και απομονωμένα, δεν έχουν αρκετούς φίλους
- ❖ Υπολείπονται κοινωνικών δεξιοτήτων σε σύγκριση με τους συνομηλίκους τους
- ❖ Είναι πολύ υποχωρητικά
- ❖ Έχουν χαμηλό ανάστημα ή αδύναμη φυσιογνωμία σε σχέση με αυτή του θύτη φαίνονται ανίκανα να προστατεύσουν τους εαυτούς τους
- ❖ Τείνουν να είναι ήσυχα, προσεκτικά, αγχώδη, ανασφαλή κι ευαίσθητα
- ❖ Είναι επιρρεπή στην εκδήλωση ψυχολογικών (σχολική φοβία) και ψυχοσωματικών (έμετος, διαταραχές ύπνου) συμπτωμάτων

4.3 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΘΥΤΗ

Οι θύτες έχει βρεθεί πως μπορεί

- Να έχουν βιώσει οι ίδιοι τον εκφοβισμό
- Να αρέσκονται στο να γελούν με τους άλλους, να τους πληγώνουν και να επιβάλλονται
- Να είναι υπερβολικά επιθετικοί και καταστροφικοί στην

καθημερινότητά τους

- Να προέρχονται από οικογένειες με εχθρικούς, απορριπτικούς και αδιάφορους γονείς.

Οι Κανόνες πειθαρχίας στην οικογένεια είναι συνήθως ασταθείς, κάτι που διδάσκει στα παιδιά πως η βία και η επιθετικότητα αποτελούν λύση στα προβλήματά τους.

Σ' αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί πως τα παραπάνω χαρακτηριστικά προέρχονται από έρευνες σχετικές με το θέμα, χωρίς αυτό να σημαίνει πως αποτελούν απαραίτα κανόνα.

Δεδομένης αυτής της πραγματικότητας, η πιο σοβαρή πλευρά του ηλεκτρονικού εκφοβισμού είναι αναμφισβήτητα οι συνέπειές του. Σε συναισθηματικό επίπεδο οι επιπτώσεις του εκφοβισμού είναι έντονες για το παιδί ή τον έφηβο, κάτι που γίνεται καλύτερα κατανοητό αν σκεφτούμε ότι συχνά οι ειδικοί τον αποκαλούν κοινωνικό θάνατο.

Συγκεκριμένα, η αυτοεκτίμηση των θυμάτων κλονίζεται σοβαρά και δηλώνουν πως διακατέχονται από ιδιαίτερα αρνητικά συναισθήματα όπως θυμό, θλίψη, ντροπή και φόβο.

Ταυτόχρονα, μεγάλη είναι η πιθανότητα για πολλά από τα θύματα (σε συνδυασμό με τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους) να εμφανίσουν συμπτώματα άγχους και κατάθλιψης.

Δυστυχώς, οι συνέπειες του ηλεκτρονικού εκφοβισμού για τα θύματα επεκτείνονται στις συμπεριφορικές τους αντιδράσεις, όπως η αποφυγή του σχολείου, οι δυσκολίες συγκέντρωσης και οι χαμηλές σχολικές επιδόσεις (σχολική αποτυχία).

Σπανιότερα, ως αντίδραση στο στρες που βιώνουν, τα θύματα υιοθετούν βίαιη συμπεριφορά είτε εναντίον άλλων (σχολική βία) είτε εναντίον του εαυτού τους (αυτοκτονία). Αξίζει να σημειωθεί πως οι

μακροπρόθεσμες επιπτώσεις του ηλεκτρονικού εκφοβισμού μάς είναι άγνωστες, δεδομένης της πρόσφατης εμφάνισης του φαινομένου.

Μελλοντικές έρευνες θα είναι σε θέση να καταδείξουν τα σημάδια που ενδεχομένως θα αφήσει με το πέρασμα του χρόνου αυτό το είδος βίας στα τωρινά θύματά της.

Πώς μπορεί ένας γονιός, όμως, να καταλάβει πως το παιδί του έχει πέσει θύμα ηλεκτρονικού εκφοβισμού; Σημάδια όπως η έντονη αναστάτωση του παιδιού μετά τη χρήση του διαδικτύου ή του κινητού τηλεφώνου, η απόσυρσή του από τις δραστηριότητες και τους φίλους του, η σχολική αποτυχία και η αποφυγή του σχολείου, η πεσμένη διάθεση ή ακόμα και ιστορικό παραδοσιακού εκφοβισμού θα πρέπει να κρούσουν τον κώδωνα του κινδύνου στο γονιό, ώστε να διερευνήσει το θέμα σε βάθος.

Για να αντιμετωπιστεί επιτυχημένα η ηλεκτρονική παρενόχληση, όχι μόνο για να εξαλειφθεί η απειλή αλλά και για να μειωθεί όσο το δυνατό περισσότερο ο συναισθηματικός αντίκτυπος που επιφέρει στο θύμα ο εκφοβισμός, θα πρέπει να λαμβάνονται μέτρα τόσο από τα παιδιά όσο και από τους γονείς (ενίοτε και με τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών).

4.4 ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ-ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΘΥΜΑ

Στις περιπτώσεις ηλεκτρονικού εκφοβισμού συνιστάται στο θύμα

- ❖ Να μοιραστεί το γεγονός με κάποιον ενήλικα και να του επιτρέψει να βοηθήσει

- ❖ Να μην απαντά στον εκφοβισμό

- ❖ Να μπλοκάρει ηλεκτρονικά το θύτη, όπου αυτό είναι δυνατό να κρατά αρχεία ή να εκτυπώνει τα μηνύματα που λαμβάνει

- ❖ Να δημιουργήσει νέο ηλεκτρονικό λογαριασμό ή να αλλάξει τον αριθμό του κινητού του τηλεφώνου

4.5 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ έγκειται στο

- ✓ Να προτρέπουν το παιδί τους να μιλά γι' αυτό που βιώνει

- ✓ Να το ενθαρρύνουν να μην απαντά στον εκφοβισμό

- ✓ Να τοποθετήσουν τον ηλεκτρονικό υπολογιστή σε σημείο που να είναι εκτεθειμένος, ώστε να παρακολουθείται η δραστηριότητα του παιδιού και να μπορεί να χρησιμοποιηθεί από όλη την οικογένεια

- ✓ Να ενημερώσουν τον παροχέα διαδικτυακής σύνδεσης ή την εταιρεία κινητής τηλεφωνίας για τον εκφοβισμό

- ✓ Να αναφέρουν το πρόβλημα στην ιστοσελίδα κοινωνικής δικτύωσης του παιδιού του εφόσον προέρχεται από εκεί

- ✓ Να αναζητούν συχνά το όνομα του παιδιού τους σε διαφορετικές μηχανές αναζήτησης (google κλπ.)

- ✓ Να επικοινωνούν με ειδικούς ψυχικής υγείας αν το παιδί εκδηλώνει έντονη συναισθηματική δυσφορία ή σκέψεις αυτοτραυματισμού

- ✓ Να απευθυνθούν στη Δίωξη Ηλεκτρονικού Εγκλήματος

Η σωστή αντιμετώπιση της ηλεκτρονικής παρενόχλησης αποτελεί αναμφισβήτητα ένα δύσκολο έργο, αλλά διευκολύνεται στις περιπτώσεις που η οικογένεια έχει φροντίσει προληπτικά γι' αυτήν.

Έτσι, οι γονείς καλό θα είναι να ενημερώσουν τα παιδιά τους σχετικά με την ύπαρξη αυτής της απειλής όταν εκείνα αποκτήσουν ενεργά ηλεκτρονική δραστηριότητα ή κινητό τηλέφωνο, αλλά και να τους μεταδώσουν την ασφάλεια της συμμαχίας μεταξύ τους εφόσον ο εκφοβισμός παρουσιαστεί στο μέλλον.

Έτσι, δίνεται η ευκαιρία στους μικρούς χρήστες της τεχνολογίας όντας καλά πληροφορημένοι, να εντοπίζουν άμεσα το πρόβλημα όταν αυτό προκύπτει και να το αναφέρουν στους δικούς τους χωρίς τους ενδοιασμούς που θα τους διακατείχαν αν δεν είχε προηγηθεί η παραμικρή συζήτηση σχετικά με το θέμα. Παράλληλα, θα ήταν χρήσιμο οι γονείς να βρίσκονται σε επαγρύπνηση τόσο για τη χρήση του διαδικτύου και του κινητού τηλεφώνου από το παιδί τους όσο και για την παρουσία 'συμπτωμάτων' θυματοποίησης του από ηλεκτρονικό εκφοβισμό.

Η τεχνολογία του σήμερα δίνει η δυνατότητα στα παιδιά και τους εφήβους όχι μόνο να επικοινωνούν, να ψυχαγωγούνται και να δικτυώνονται κοινωνικά, αλλά και να τα χρησιμοποιούν εις βάρος των συνομηλίκων τους.

Ο ηλεκτρονικός εκφοβισμός αποτελεί μία νέα έκφραση βίας μεταξύ νέων που μπορεί να πάρει πολλές μορφές και να επηρεάσει πολύπλευρα τα θύματά της. Η σωστή ενημέρωση παιδιών και γονέων και η από κοινού αντιμετώπιση του φαινομένου μπορούν να αποτρέψουν τις δυσάρεστες συνέπειές του και να προστατέψουν τους νέους χρήστες της τεχνολογίας.

Στα χέρια της αστυνομίας έπεσε ένας 40χρονος Έλληνας, πατέρας δύο ανήλικων παιδιών, με τις κατηγορίες της προσβολής της γενετήσιας αξιοπρέπειας και της πορνογραφίας ανήλικων μέσω Ιντερνετ!.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τα όσα έγιναν γνωστά από την αστυνομία, στα μέσα Μαΐου προσήλθαν στο Τμήμα Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος οι μητέρες δύο ανήλικων κοριτσιών, ηλικίας έντεκα ετών, και κατήγγειλαν ότι άγνωστο άτομο, μέσω Ιντερνετ (msn-messenger) γνωστό πρόγραμμα ανταλλαγής άμεσων μηνυμάτων σε πραγματικό χρόνο, συστήθηκε στα παιδιά τους ως.. κοπέλα δεκαεπτά ετών, μαθήτρια δευτέρας Λυκείου.

Σύμφωνα με την καταγγελία, ο 40χρονος σε επικοινωνία που είχε μαζί τους μέσω του συγκεκριμένου προγράμματος παρότρυνε τα κορίτσια να προβούν σε ασελγείς χειρονομίες (να επιδείξουν μέρη του σώματός τους), καθώς και να προβούν μαζί του σε cyber sex (διαδικτυακό σεξ). Ταυτόχρονα, τους απέστειλε άσεμνες φωτογραφίες και τους πρόβαλε βίντεο μέσω web camera ισχυριζόμενος ότι η γυναίκα που απεικονιζόταν στο βίντεο ήταν ο... δράστης.

Αξιζει να σημειωθεί πως, συμφωνά πάντα με τα καταγγελλόμενα, τις ίδιες πράξεις επιχειρούσε να διαπράξει τουλάχιστον και σε άλλες τρεις ανήλικες κοπέλες, ηλικίας επίσης έντεκα ετών!..

Αφού είχαν εντοπιστεί τα ηλεκτρονικά ίχνη του δράστη, κλιμάκια αστυνομικών του Τμήματος Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος μετέβη στην οικία του κατηγορουμένου, όπου και από η νομότυπη έρευνα που διενεργήθηκε βρέθηκαν και κατασχέθηκαν: έξι σκληροί δίσκοι, δύο φορητοί εξωτερικοί σκληροί δίσκοι, 391 cds και πέντε σελίδες,

από τις οποίες στην πρώτη απεικονίζεται το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο του κατηγορουμένου, το οποίο και συμπίπτει με το καταγγελλόμενο e-mail ενώ στις άλλες τέσσερις (4) απεικονίζονται αρχεία υλικού παιδικής πορνογραφίας.

Σύμφωνα με την αστυνομία, οι κατασχεθείσες φωτογραφίες συμπίπτουν με αυτές που είχαν επισυναφθεί στη μήνυση των γονέων.

Τα κατασχεθέντα ψηφιακά πειστήρια υποβλήθηκαν στη ΔΕΕ για εργαστηριακή εξέταση και διερεύνηση τυχόν εμπλοκής του κατηγορουμένου και σε άλλες υποθέσεις, ενώ ο 40χρονος με την εις βάρος του σχηματισθείσα δικογραφία οδηγήθηκε ενώπιον του εισαγγελέα Πρωτοδικών Αθηνών.

ΣΥΝΟΨΗ 5^{ου} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Στο κεφάλαιο αυτό θα αναφερθούμε στον ρόλο του κοινοτικού νοσηλευτή και την συμβολή του στην κοινωνία, στην οικογένεια και τα παιδιά τόσο για την πρόληψη όσο και για την αντιμετώπιση κοινωνικών φαινομένων. Ο ρόλος του κοινοτικού νοσηλευτή είναι πολύπλευρος και λειτουργεί ως κλινικός, σύμβουλος, εκπαιδευτικός, συνήγορος, ερευνητής και θεραπευτής που σε συνδυασμό με κλινικούς ψυχολόγους και γιατρούς πολεμούν δραστικά τον πυρήνα του προβλήματος.

5.Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΝΟΣΗΛΕΥΤΗ

Είναι φανερό ότι μετά τα τρομακτικά στοιχεία που παραθέσαμε είναι αναγκαία η συμβολή υπηρεσιών υγείας όπως ψυχολόγοι και κοινοτικοί νοσηλευτές οι οποίοι θα πρέπει να είναι κοντά στην οικογένεια και στα παιδιά τόσο για πρόληψη όσο για την αντιμετώπιση τέτοιων φαινομένων

Η Κοινοτική Νοσηλευτική είναι κλάδος της Νοσηλευτικής Επιστήμης, ο οποίος συνδυάζει επιστημονικές γνώσεις και δεξιότητες που προέρχονται τόσο από τη Νοσηλευτική όσο και από τη Δημόσια Υγιεινή, τις οποίες εφαρμόζει με απώτερο σκοπό, την προαγωγή της υγείας των κατοίκων της Κοινότητας.

Η Κοινότητα ορίζεται σαν ένα υποσύνολο του όρου κοινωνία ή μια γεωγραφική Περιφέρεια ή ακόμη ως τρόπος ζωής

Η Κοινοτική Νοσηλευτική ορίζεται ως η σύγχρονη και συντονισμένη προσπάθεια εξασφάλισης ολοκληρωμένης νοσηλευτικής φροντίδας στα άτομα, τις οικογένειες και το σύνολο της κοινότητας με βάση τις ανάγκες υγείας τους .

Αυτό εξυπακούει από τη πλευρά του νοσηλευτή δεξιότητα στη άσκηση της νοσηλευτικής γνώσεις στάσεις, ικανότητες και επικέντρωση στις ανάγκες υγείας και ψυχικής υγείας του πληθυσμού της κοινότητας με έμφαση στη πρόληψη των ασθενών. Η Κοινοτική Νοσηλευτική, ασκείται με βάση τη γνώση των χαρακτηριστικών της κοινότητας, του συνόλου των κατοίκων που την αποτελούν, των υπηρεσιών υγείας που εξυπηρετούν το πληθυσμό καθώς και τη σύνδεση και τη σχέση τους με όλες τις άλλες υπηρεσίες και οργανισμούς της Κοινότητας

Ο ρόλος του Κοινοτικού Νοσηλευτή μπορεί να λεχθεί ότι είναι πολυδιάστατος. Συμμετέχει σε ένα μεγάλο φάσμα δραστηριοτήτων στη Κοινότητα γι' αυτό πρέπει να έχει τις αναγκαίες γνώσεις ικανότητες και στάσεις ώστε να είναι σε θέση να επιτύχει τους στόχους της υπηρεσίας που είναι η προαγωγή της ψυχικής υγείας, η πρόληψη, η κατ' οίκον φροντίδα και η ψυχοκοινωνική αποκατάσταση των ατόμων

Ο Κοινοτικός νοσηλευτής θα πρέπει να έχει τη ικανότητα να αναγνωρίζει τα προβλήματα του ασθενή, της οικογένειας και του περίγυρου του και σύμφωνα με το φιλοσοφικό υπόβαθρο τις γνώσεις ικανότητες και δεξιότητες του να προβαίνει και στις αναγκαίες παρεμβάσεις

Ο Κοινοτικός Νοσηλευτής αναλαμβάνει το ρόλο του κλινικού, του θεραπευτή, του εκπαιδευτικού, του συνηγόρου του συμβούλου του επιμελητή περιπτώσεων, του ερευνητή, του διασυνδετικού, του φορέας αλλαγής.

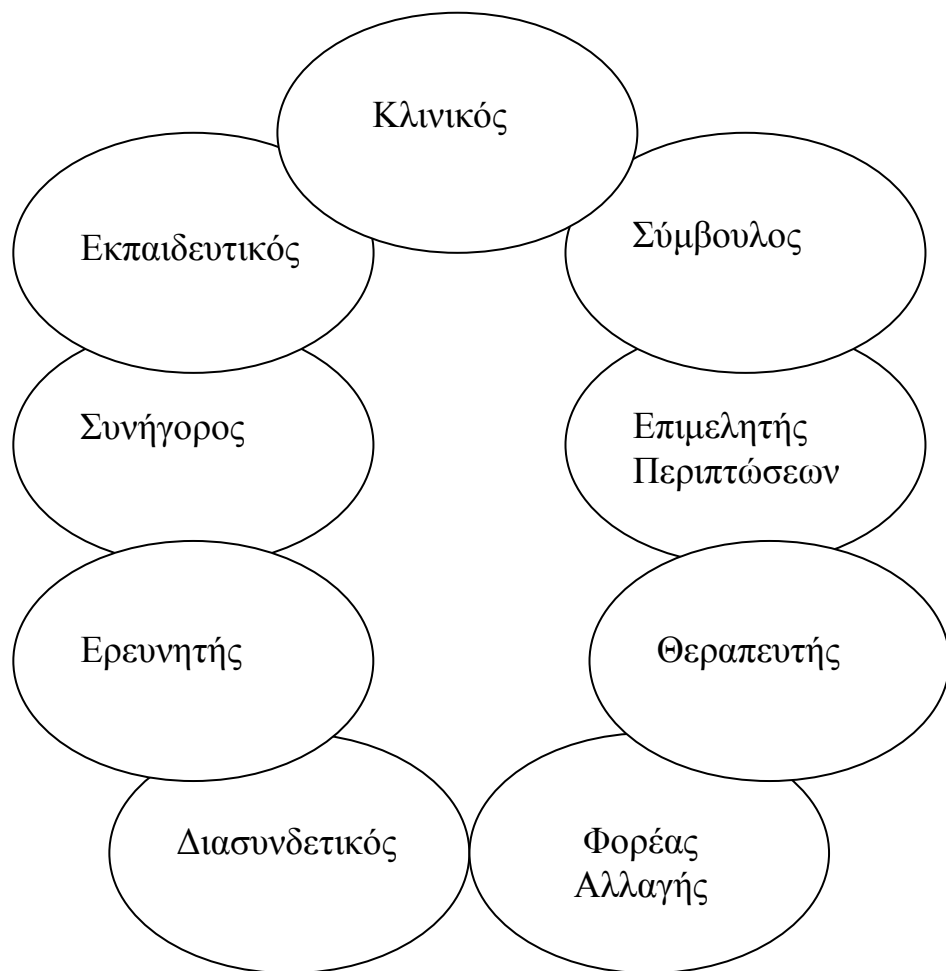
Συχνά έχει επαφή με άτομα στο σπίτι τους και στη Κοινότητα, συμβουλευοντας και διασυνδέοντας με τα άλλα μέλη της διαταγματειακής ομάδας υγείας

Έρχεται σε επαφή με ψυχιάτρους, κοινωνικούς, λειτουργούς, γενικούς γιατρούς κλπ.

Στο νοσοκομείο συναντά άτομα που πρόκειται να απολυθούν με σκοπό τη γνωριμία και την εγκαθίδρυση μιας θεραπευτικής σχέσης που θα του εξασφαλίσει άνεση γνωριμίας κατά τη πρώτη επίσκεψη στο σπίτι. Κρατά ενήμερη τη διεπιστημονική ομάδα σχετικά με τη πρόοδο του ασθενή,

Όλα αυτά είναι μέρος των καθηκόντων του Κοινοτικού νοσηλευτή ο ρόλος του θα συνεχίσει να διαφοροποιείται, όσο θα διαφοροποιείται τόσο περισσότεροι πόροι θα διατίθενται για τη ανάπτυξη προγραμμάτων στη κοινότητα

Οι ρόλοι του κοινοτικού νοσηλευτή

ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ, 1995

ΣΥΝΟΨΗ 6^{ου} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Στο κεφάλαιο αυτό θα μιλήσουμε για την ηλικιακή περίοδο της εφηβείας για τον πειραματισμό και την αμφισβήτηση που γεννιούνται σε αυτά τα δύσκολα χρόνια. Ακόμα θα αναφέρουμε τον τρόπο προσέγγισης του εφήβου και της οικογένειάς του από τον κοινοτικό

νοσηλευτή και ποιούς τρόπους χρησιμοποιεί ο νοσηλευτής για την κάλυψη του ψυχοκοινωνικού ιστορικού. Τέλος θα αναφέρουμε βασικούς κανόνες που βοηθούν στο να υπάρχει υγιές περιβάλλον για την ανάπτυξη της προσωπικότητας των παιδιών

6.Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Η εφηβεία είναι η ηλικιακή περίοδος του πειραματισμού και της αμφισβήτησης, προκειμένου να κατακτηθούν βασικοί ψυχοκοινωνικοί στόχοι πριν την έναρξη της ενηλίκου ζωής.

Οι ψυχοκοινωνικοί αυτοί στόχοι είναι η κατάκτηση της αυτονομίας, η θετική εικόνα εαυτού και η δημιουργία προσωπικής ταυτότητας (καθορισμός επιλογών που χαρακτηρίζουν το κάθε άτομο).

Συνεπώς, η εφηβεία υπήρξε πάντα μία περίοδος «δύσκολη» για το Κοινωνικό περιβάλλον και είναι πραγματικά πολύ εντυπωσιακή και πάντα σύγχρονη η περιγραφή του Πλάτωνα στην <Πολιτεία> Το 427π.χ.

<Ο γιός αισθάνεται ίσος με τον πατέρα
Δεν σέβεται καθόλου τους γονείς του
Το μόνο που θέλει είναι να είναι ελεύθερος.
Οι μαθητές προσβάλουν, τους δασκάλους τους.
Και πάνω από όλα τούτα,

στο ονομα της ελευθερίας και της ισοτητας,
υπάρχει παντού το σεξ>

Οι σημερινοί έφηβοι ωστόσο, αντιμετωπίζουν επιπλέον δυσκολίες λόγω των σύγχρονων Κοινωνικών δομών και του τρόπου ζωής (φαινόμενα διαζυγίου και μετανάστευσης, ανεργία, υπεραπασχόληση γονέων, πίεση από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ.), υπερπληροφόρηση και μεγάλη τεχνολογική ανάπτυξη, διεύρυνση του χάσματος γενεών- λόγω του ότι οι νέοι υιοθετούν εύκολα τις νέες τεχνολογίες κ).

6.1 ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΙ ΝΟΣΗΛΕΥΤΕΣ – ΚΛΕΙΔΙ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΦΗΒΟ

Συνεπώς, η ανάγκη εκπαίδευσης όλων των κοινοτικών νοσηλευτών σε θέματα εφηβικής υγείας είναι πρωτεύουσας σημασίας, δεδομένου ότι βρίσκεται σε θέση «κλειδί» για τον έφηβο, για μια σειρά από λόγους

1. Βρίσκεται πάντα κοντά στην οικογένεια (ο έφηβος είναι ακόμη κομμάτι της οικογένειας) και ενδεχομένως να γνωρίζει τον έφηβο από μικρή ηλικία
2. Είναι εξοικειωμένος με τα Θέματα ανάπτυξης (και ο έφηβος αποτελεί σωματικά, γνωσιακά και ψυχοκοινωνικά αναπτυσσόμενο άτομο)
3. Γνωρίζει καλά τα θέματα πρόληψης (η εφηβεία είναι μια ηλικία πολύ σημαντική για την πρόληψη, αφού εγκαθίστανται συνήθειες που θα

καθορίσουν τη μελλοντική υγεία και επιπλέον συμβαίνουν σημαντικά οργανικά και ψυχοκοινωνικά γεγονότα)

4. Είναι ιδιαίτερα ευαίσθητος σε κοινωνικά θέματα τα οποία προκύπτουν αρκετά συχνά κατά την εφηβεία (πχ. συμπεριφορές πειραματισμού ή υψηλού κινδύνου)

Η προσέγγιση του εφήβου και της οικογένειας αποτελεί τη βάση κάθε προσπάθειας αγωγής υγείας ή/και παρέμβασης, είναι πάντα εξατομικευμένη και εξαρτάται από τα δεδομένα της κάθε περίπτωσης.

Ισχύουν ωστόσο κάποιοι βασικοί κανόνες προσέγγισης που στηρίζονται στις συστάσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (Π.Ο.Υ.) για τις υπηρεσίες υγείας των εφήβων

Είναι πολύ βασικό, να έχει στοιχειώδη εκπαίδευση σε θέματα εφηβικής ηλικίας, ώστε να αισθάνεται εμπιστοσύνη στις γνώσεις του και τις ικανότητες προσέγγισης και συνεπώς να έχει την προθυμία και τη διάθεση να ασχοληθεί με τους εφήβους.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, η φροντίδα της εφηβικής ηλικίας παρουσιάζει μεγάλες προκλήσεις και δυσκολίες, καί απαιτείται επιμονή, σωστή κρίση και εξειδικευμένη γνώση για το χειρισμό ιδιαίτερα ευαίσθητων ισορροπιών, που ενδέχεται να καθορίσουν ακόμη και το μέλλον ενός νέου ανθρώπου. Οι έφηβοι πάντα διστάζουν το ειλικρινές ενδιαφέρον, το οποίο αποτελεί και βασική προϋπόθεση για η συνεργασία τους.

Η πρώτη σύσταση, σύμφωνα και με τον Π.Ο.Υ., είναι ο κατάλληλα εκπαιδευμένος και συνεπώς «φιλικός» προς τον έφηβο λειτουργός υγείας.

Ένα άλλο πολύ σημαντικό σημείο είναι ο διατιθέμενος χρόνος που στην περίπτωση προσέγγισης εφήβου πρέπει να είναι αυτός που θα χρειαστεί για να γίνει η διερεύνηση του ψυχοκοινωνικού ιστορικού.

Ο χρόνος είναι σημαντικός για την εγκατάσταση σχέσης τη δημιουργία σωστού κλίματος για να υπάρξει εμπιστοσύνη και η δημιουργία των συνθηκών εκείνων που θα οδηγήσουν στο ζητούμενο τη συνεργασία του εφήβου.

Ο χρόνος που συνήθως επαρκεί για την πρώτη επίσκεψη είναι μία περίπου ώρα, ενώ για τις επανεκτιμήσεις μπορεί να διατεθεί μιση ώρα.

Οποιαδήποτε και αν είναι η αιτία προσελευσης και το αρχικό αίτημα, είναι σημαντικό να δίνεται ο απαραίτητος χρόνος για συζήτηση και διερεύνηση -με λεπτομέρεια- βασικών τομέων ης ζωής και της καθημερινότητάς του εφήβου.

6.2 ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ

Οι ερωτήσεις για την πλήρη κάλυψη του ψυχοκοινωνικού ιστορικού κατευθύνονται από το ακρωνύμιο HEEADSSS και αφορούν την οικογένεια (HOME), την εκπαίδευση (EDUCATION) τη διατροφή (EATING) τις δραστηριότητες (ACTIVITIES), τις ουσίες (DRUGS) την

ασφάλεια (SAFETY) τη σεξουαλικότητα (SEXUALITY) και την κατάθλιψη - αυτοκτονικό ιδεασμό (SUICIDE)

Η προέγγιση του εφήβου «χτίζεται» πάντα έχοντας σαν βάση την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη που ενδέχεται να μην συμβαδίζει με τη χρονολογική ηλικία ή τη σωματική ανάπτυξη .

Η εκτίμηση του ψυχοκοινωνικού σταδίου είναι πολύ σημαντική, και γίνεται με την παρατήρηση της εμφάνισης, της συμπεριφοράς και των απόψεων του/της εφήβου για γενικά θέματα συζήτησης.

Για παράδειγμα, είναι τελείως λάθος και τελικά επιζήμιο να συζητηθούν λεπτομερώς θέματα σεξουαλικής αγωγής με έναν έφηβο που αν και χρονολογικά ή/και σωματικά ανήκει στη μέση εφηβεία, ψυχοκοινωνικά βρίσκεται στην πρώιμη και δεν έχει ακόμη ερωτικές ανησυχίες. Το παιδί μπορεί να αισθανθεί άβολα και να μην θελήσει να συνεργαστεί ή να ξαναδεί τον νοσηλευτή.

Σύμφωνα με τον Π.Ο.Υ., η εμπιστευτικότητα είναι προϋπόθεση για την παροχή υπηρεσιών υγείας στους εφήβους. Η εμπιστευτικότητα μπορεί να οδηγήσει σε ηθικά ή/και νομικά διλήμματα, σε περιπτώσεις συμπεριφορών πειραματισμού ή υψηλού κινδύνου -όταν δεν υπάρχει γονική ενημέρωση (π.χ σεξουαλική δραστηριότητα, χρήση ουσιών κα.).

Ο γνώμονας θα πρέπει να είναι η προστασία και η καλή συνεργασία με τον έφηβο, ώστε να μην αντιμετωπίσει μόνος/η ή με φίλους του σημαντικά προβλήματα, να ενημερώνεται σωστά και τελικά να εκπαιδευτεί στο να λαμβάνει τις σωστότερες αποφάσεις για τον εαυτό του.

Η τελική συμμετοχή των γονέων είναι το επιθυμητό, ωστόσο θα πρέπει να δοθεί ο απαραίτητος χρόνος ώστε να γίνει η απαραίτητη προετοιμασία και να νιώσει ο/η έφηβος ασφαλής και έτοιμος/η για να μοιραστεί οποιαδήποτε ανησυχία ή πρόβλημα.

Ακόμη και σε περιπτώσεις που θα πρέπει να γίνει άμεση ενημέρωση των γονέων ή/και φορέων παρέμβασης (π.χ.

παραβατικότητα, σοβαρός αυτοκτονικός ιδεασμός ή κακοποίηση), θα πρέπει να προηγείται συζήτηση (ώστε να μην αισθανθεί ο/η έφηβος ότι παρακάμπτεται) και να δημιουργείται κλίμα στήριξης και συμπαράστασης για τη δοκιμασία που πρόκειται να ακολουθήσει.

Αυτό που πάντα βοηθάει στην προσεγγιση του εφήβου είναι η θετική στάση το θετικό σχόλιο είναι κάτι που όλοι χρειαζόμαστε, ωστόσο στους εφήβους μπορεί πραγματικά να κάνει τη διαφορά και να αλλάξει ένα αρνητικό κλίμα σε ελάχιστο χρόνο. Θετικά σχόλια για την εμφάνιση, το στυλ, το ντύσιμο, τη σχολική επίδοση, τα ταλέντα, τις δραστηριότητες ή την κοινωνικότητα ενισχύουν την αυτοεκτίμηση, και δημιουργούν ευχάριστο κλίμα - φτάνει βέβαια να είναι ειλικρινή.

Η αισιοδοξία και η πεποίθηση του κοινοτικού νοσηλευτή ότι τα οποιαδήποτε προβλήματα μπορούν να αντιμετωπισθούν, σπλίζουν τον έφηβο με κουράγιο για αγώνα και προσπάθεια.

Είναι πολύ σημαντικό ο νοσηλευτής να αποφευγει την κριτική σταση. Η απόλυτη και κριτική στάση για τις πράξεις του εφήβου ενδέχεται να οδηγήσουν σε αντιδραστικές κινήσεις, σε δυσχέρεια ης ουσιαστικής επικοινωνίας και τελικά σε αδιαφορία για την σχέση με τον νοσηλευτή που θα χαρακτηριστεί «ένας ακόμη ενήλικας».

Χρειάζεται να αφουγκραστούμε τι βρίσκεται πίσω από κάθε ενέργεια, να κατανοήσουμε την ανάγκη για πειραματισμό, τον ενθουσιασμό της πρωτόγνωρης εμπειρίας, την πίεση από το περιβάλλον, τον μονόδρομο προς την αυτονόμηση και το περίσσευμα ενέργειας που διαθέτουν οι νέοι άνθρωποι .

Κάθε παρέμβαση θα πρέπει να γίνεται με προσοχή, πραγματικό ενδιαφέρον, συζήτηση, επιχειρηματολογία και παραδείγματα και βέβαια την απαραίτητη υπομονή.

Η προσέγγιση των γονέων είναι εξίσου σημαντική και θεμελιώδης. Θα πρέπει πάντα να λαμβάνεται η άδεια από το/τη συνοδό του εφήβου, προκειμένου να γίνει η συζήτηση χωρίς την παρουσία του και να υπάρξει εμπιστευτικότητα. Ο γονέας έχει το δικαίωμα να αρνηθεί και αυτό είναι σεβαστό.

Ωστόσο, ελάχιστοι γονείς αρνούνται την εμπιστευτική συζήτηση. Για τους περισσότερους, αυτή είναι μια μοναδική ευκαιρία για συζήτηση του εφήβου με έναν ενήλικα που έχει τις γνώσεις και τον τρόπο να ενημερώσει, να προλάβει δυσάρεστες καταστάσεις και να βοηθήσει στην αντιμετώπιση δυσκολιών.

Ο τελικός άλλωστε στόχος του . είναι να βελτιωθεί η σχέση με τους γονείς, να υπάρξουν κανάλια επικοινωνίας και να εξομαλυνθούν τυχόν προβλήματα στη σχέση τους με τον έφηβο.

6.3 ΒΑΣΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΥΓΙΟΥΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Βασικοί κανόνες που βοηθούνε στο να υπάρχει υγιές περιβάλλον ανάπτυξης των παιδιών είναι

1. Συναισθηματική κάλυψη, στήριξη και ασφάλεια

2. Εφαρμογή ορίων μετά από συζήτηση
3. Ειλικρίνεια
4. Παράδειγμα στάσης ζωής
5. Σεβασμός στην προσωπικότητα του παιδιού

Η συναισθηματική κάλυψη των παιδιών και η καλή σχέση και επικοινωνία όλων των μελών της οικογένειας οδηγούν σε σωστή εφαρμογή ορίων μέσα στο σπίτι, τα οποία μπορούν να τηρούνται (οι ενοχικοί γονείς αδυνατούν να βάλουν όρια).

Τα όρια (όταν δεν είναι υπερβολικά ή ιδιαίτερα αυστηρά) δεν καταπιέζουν τα παιδιά, αλλά τα κατευθύνουν και σημαίνουν ενδιαφέρον. Είναι πολύ σημαντικά για θέματα ασφάλειας και όταν το παιδί αισθάνεται φροντίδα, κατανόηση και αγάπη, δέχεται τα όρια σαν φυσική συνέχεια της προστασίας του από τους γονείς του, αλλά και ως ανάγκη για την εύρυθμη λειτουργία της οικογένειας.

Όσο το παιδί μεγαλώνει, τα όρια που θα ισχύσουν είναι καλό να συζητούνται, ώστε να λαμβάνεται η γνώμη του παιδιού και του εφήβου. Ο σεβασμός της προσωπικότητας παιδιών και εφήβων από πολύ μικρή ηλικία είναι στοιχείο πολύ σημαντικό για την εφαρμογή πειθαρχίας.

Σε καμία περίπτωση δεν σημαίνει ότι το σωματικό ή/και πνευματικό προβάδισμα των μεγαλύτερων θα πρέπει να ισοπεδώσει τις επιθυμίες των παιδιών και την ανάγκη τους να επιλέγουν, να παίρνουν αποφάσεις και σταδιακά να αναλαμβάνουν ευθύνες και να διαχειρίζονται κρίσεις.

Η δημιουργία ενός υγιούς ενήλικα ξεκινά από την βρεφική και παιδική ηλικία, και τα παιδιά έχουν αναφαίρετα δικαιώματα, που θα πρέπει να σεβόμαστε για να «ανθίσουν» σε ένα υγιές περιβάλλον.

Ακόμη, η ειλικρίνεια για όλα τα θέματα - στις μικρότερες ηλικίες με πολύ απλά νοήματα, και μεγαλώνοντας με όλο και περισσότερες αποσαφηνίσεις και εξηγήσεις- συμβάλλει στη δημιουργία υγιούς κλίματος ανάπτυξης.

Τέλος, όλοι γνωρίζουμε ότι τα παιδιά μαθαίνουν με παραδείγματα και υιοθετούν πρότυπα του περιβάλλοντος, και για κάθε έφηβο το παράδειγμα δίνεται πρωτίστως από τους γονείς του. Συνεπώς, είναι πολύ σημαντικό αυτοί (οι γονείς) να μην υιοθετούν συμπεριφορές που δεν θα ήθελαν να παρατηρησουν στο παιδι τους (π.χ καπνισμα, κακη διατροφη).

Τα πάντα ωστόσο συνοψίζονται σε μία φράση «*δώστε τους την ευκαιρία*»

Δώστε την ευκαιρία στους εφήβους να εκφραστούν, να κάνουν λάθη, να τολμήσουν, να ζήσουν και να σας πλησιάσουν. Ακόμη και σε αντίξοες συνθήκες, όταν ο έφηβος διαισθανθεί ειλικρινές ενδιαφέρον, αντικειμενικότητα και πρόθεση στήριξης Θα σας εμπιστευτεί

ΚΑΠΑΤΟΥ,2002

7.ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Καθίσταται φανερό από τα προεκτεθέντα και αναλυθέντα στοιχεία, ότι η εκμετάλλευση και η πορνογραφία ανηλίκων στο διαδίκτυο, γνωρίζει πρωτοφανή άνθηση τα τελευταία χρόνια, γεγονός στο οποίο έχουν συμβάλει η ταχύτατη εξάπλωση, τα γενικά

χαρακτηριστικά και οι ευκολίες τις οποίες παρέχει το νέο αυτό μέσο επικοινωνίας.

Η παιδική πορνογραφία όπως την αναπτύξαμε ανωτέρω αποτελεί μία από τις πλέον κερδοφόρες επιχειρήσεις στο ίντερνετ ενώ συνδέεται άμεσα με την πραγματική και ηλεκτρονική σεξουαλική κακοποίηση ανηλίκων, την εμπορία παιδιών και τον σεξουαλικό τουρισμό.

Οι δράστες των διαδικτυακών σεξουαλικών εγκλημάτων σε βάρος ανηλίκων, μπορεί να προέρχονται από οποιοδήποτε οικογενειακό, κοινωνικό, οικονομικό και επαγγελματικό περιβάλλον και να ανήκουν σε οποιαδήποτε ηλικιακή ομάδα, φύλο ή φυλή με μοναδικό κοινό τους χαρακτηριστικό την εντατική τους περιήγηση στο διαδίκτυο, ενώ και τα θύματα ανήκουν σε όλες τις ηλικίες, από τη βρεφική μέχρι την εφηβική και προέρχονται επίσης από κάθε περιβάλλον, με τις συνέπειες της κακοποίησης αυτής να αποδεικνύονται τραυματικές τόσο βραχυπρόθεσμα, όσο και μακροπρόθεσμα

.Ο πρωτεύων ρόλος, τον οποίο καλείται να διαδραματίσει η επιστήμη της εγκληματολογίας για την κατανόηση και την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του φαινομένου, αλλά και την κατάλληλη μεταχείριση των δράστών και των θυμάτων, επιβάλλει την επανεξέταση και τον επαναπροσδιορισμό των αρχών της, προκειμένου να μπορέσει να αγκαλιάσει θεωρητικά την νεοδημιουργηθείσα κυβερνο-εγκληματικότητα γενικά και την εκμετάλλευση και πορνογραφία των ανηλίκων στο διαδίκτυο ειδικότερα

.Προκειμένου δε το φαινόμενο να προληφθεί επιτυχώς και να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά έχουν υπάρξει σημαντικές πρωτοβουλίες, τόσο εξωνομικές όσο και δικαιοικές σε διεθνές ευρωπαϊκό αλλά και ελληνικό επίπεδα.

Οι μη δικαιοικές ρυθμίσεις από μόνες τους ωστόσο, δεν είναι απόλυτα αποτελεσματικές, ενώ οι νομικές δράσεις δεν έχουν την προσδοκόμενη επιτυχία, αφού οι τεχνολογικές εξελίξεις συνήθως προηγούνται των νομοθετικών ρυθμίσεων καθιστώντας συχνά τις τελευταίες ουραγούς και πεπερασμένες ήδη εν τη γενέσει τους

8. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- 1) Παπαδοκοστάκη Α., <Στο στόχαστρο η πορνογραφία: ιστοσελίδα-ασπίδα στο ίντερνετ>, Εφημερίδα Πατρίς ,Επιστήμη και Τεχνολογία, Νοέμβριος 2003 , <http://www.patris.gr/articles/14327>
- 2) Β. Τερζόγλου Μ., <Ο νόμος 3189/2003 για την αναμόρφωση της ποινικής νομοθεσίας ανηλίκων> Ποινική δικαιοσύνη Τόμος 2001 Νομική Βιβλιοθήκη
- 3) Ζάννη Α. Media και έγκλημα :Το διαδίκτυο έγκλημα , Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2005
- 4) Αγγελής Ι., <Διαδίκτυο και ποινικό δίκαιο :Έγκλημα στον κυβερνοχώρο> , (Cybercrime – Internet crime)
- 5) <http://my.aegean.gr/web/article2962.html>
- 6) <http://blogs.sch.gr/eylignou/archives/3087>
- 7) <http://owasp.wordpress.com/διωξη-ηλεκτρονικου-εγκληματος-του-internet>
- 8) <http://psychologiein.sciblogs.net/2008/12/02/netaddiction/>
- 9) <http://congress2009.hasiad.gr/InternetSafety2009.pdf>

10)

http://www.dart.gov.gr/NewsInner.aspx?new_id=143&nwc_id=20

11) <http://www.polispress.gr>

12) <http://www.slap.gr/epikairoτητα/teχνologia/ti-einai-to-ilekτροniko-egklima/>

13)

http://www.apodimos.com/arthra/08/Mar/TO_HLEKTRONIKO_EGGLHMA_T_OY_INTERNET_KAI_MORFES_TOY/index.htm

14)

<http://www.diakogiannis.com/wordpress/index.php/tag/ηλεκτρονικο-εγκλημα>

15) <http://www.otyposnews.gr/?p=3916>

16) Mary A. Melanie McEwen Κοινωνική Νοσηλευτική <Προάγοντας την υγεία των πληθυσμών> Ιατρικές Εκδόσεις Λάγος Δημήτριος Τόμος 1,

17) Καππάτου Α. Ψυχολόγου-Παιδοψυχολόγου <Εθισμός στο Διαδίκτυο – Οδηγίες στους γονείς > Ομιλία 2005

18) http://www.klinikilyrakou.gr/ekswterika_iatria-gr/ektakto-peristatiko/ethismos-internet-gr

19) <http://psychognosia.blogspot.com/2006/05/internet.html>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

